

**INFORMACJA O STANIE BEZPIECZEŃSTWA
SANITARNEGO POWIATU WAŁBRZYSKIEGO
za rok 2017**

Wałbrzych, dnia 19 marca 2018 r.

Wstęp

Poniższe opracowanie obejmuje wyniki kontroli z terenu powiatu wałbrzyskiego objętego nadzorem Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Wałbrzychu w 2017 roku.

Ogółem liczba obiektów podlegających kontroli w 2017 roku na terenie powiatu wałbrzyskiego wynosiła 1075, a porównawczo w mieście Wałbrzychu 1982,.

Działalność kontrolno-represyjna oraz w zakresie zapobiegawczego nadzoru sanitarnego na terenie miasta Wałbrzych i powiatu wałbrzyskiego łącznie:

Liczba kontroli	Liczba decyzji merytorycznych	Liczba decyzji płatniczych	Nalożono mandatów ogółem	na kwotę złotych	Liczba wydanych postanowień	Liczba wystawionych tytułów wykonawczych	Liczba wniosków o ukaranie
2577	646	417	92	28350,00	122	5	0

Liczba wykonanych badań	Liczba oznaczeń chemicznych	Liczba oznaczeń fizycznych	Liczba oznaczeń mikrobiologicznych
7775	3174	4813	9020

W ramach działalności w zakresie oświaty zdrowotnej i promocji zdrowia przeprowadzono ogółem 51 wizytacji w celu oceny realizowanych programów edukacyjnych inicjowanych i koordynowanych przez Inspekcję Sanitarną.

Wykaz placówek nadzorowanych przez Dolnośląskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego we Wrocławiu:

Powiat ziemski

- 1) Zespół Szkół im. M. Skłodowskiej-Curie w Szczawnie-Zdroju, ul. Kolejowa 2, 58-310 Szczawno-Zdrój,
- 2) Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Nowym Siodle, Nowe Siodło 73, 58-350 Mieroszów,
- 3) Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii im. UNICEF w Walimiu, ul. Nowa Kolonia 9, 58-320 Walim,
- 4) Dom Dziecka w Jedlinie-Zdroju, ul. Chojnowska 12, 58-330 Jedlina-Zdrój,
- 5) Wielofunkcyjna Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza Dom Dziecka „Catharina” w Nowym Siodle, Nowe Siodło 73A, 58-350 Mieroszów,
- 6) Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Wałbrzychu, Al. Wyzwolenia 24, 58-300 Wałbrzych.

W opracowaniu ujęto:

I. Działalność Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Wałbrzychu w zakresie zapobiegawczego nadzoru sanitarnego.....	4
II. 1. Ocena jakości wody na terenie powiatu wałbrzyskiego.....	5
2. Stan sanitarny miast i terenów wiejskich.....	15
III. Nadzór nad warunkami pracy w zakładach pracy:	
1. Ocena środowiska pracy.....	15
2. Nadzór nad czynnikami rakotwórczymi.....	17
IV. Placówki nauczania i wychowania.....	18
V. Zakłady produkcji żywności, żywienia i obrotu środkami spożywczymi oraz wytwórnice materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością.....	24
VI. Zakłady Służby Zdrowia.....	27
1. Informacja o stanie sanitarnym placówek działalności leczniczej	
2. Sytuacja epidemiologiczna chorób zakaźnych.....	30
VII. Ocena stanu sanitarno-technicznego obiektów wczasowo-turystycznych	
1. Baza noclegowa.....	31
2. Baseny kryte i odkryte.....	31
3. Obiekty PKP.....	33
4. Tereny rekreacyjne.....	33
VIII. Ocena stanu sanitarno-technicznego innych obiektów użyteczności publicznej	
1. Zakłady fryzjerskie, kosmetyczne i odnowy biologicznej.....	33
2. Ustępy publiczne.....	34
3. Wiaty przystankowe.....	34
4. Szpitale uzdrowiskowe i sanatoria.....	34
Działalność w zakresie oświaty zdrowotnej i promocji zdrowia.....	36

I.Działalność Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Wałbrzychu w zakresie zapobiegawczego nadzoru sanitarnego

W 2017 roku Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Wałbrzychu w ramach zapobiegawczego nadzoru sanitarnego wydał:

- 3 opinie dotyczące projektów studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy,
- 17 opinii dotyczących projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- 16 opinii dotyczących potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, w tym 15 opinii o braku potrzeby przeprowadzenia oceny.
- 1 opinię dotyczącą środowiskowych uwarunkowań realizacji przedsięwzięcia,
- 17 opinii dotyczących dokumentacji projektowej,
- 11 opinii dotyczących dopuszczenia do użytkowania obiektów budowlanych
- 29 opinii w sprawach niewymienionych powyżej (np. warunków zabudowy, lokalizacji inwestycji celu publicznego, usytuowania wyrzutni powietrza na poziomie terenu, recyrkulacji powietrza w budynkach ochrony zdrowia, zastosowania materiałów do dystrybucji lub uzdatniania wody, planów remediacji zanieczyszczenia powierzchni ziemi itp.)

Przeprowadzono 24 kontrole lokali i obiektów, w tym 2 w trakcie realizacji inwestycji.

Stan sanitarny nadzorowanego terenu w zakresie obejmującym działania zapobiegawczego nadzoru sanitarnego ulega sukcesywnej poprawie. Wraz z rozwojem technologii poprawia się stan techniczny i sanitarny lokali i obiektów.

Współpracę z działami merytorycznymi Stacji, władzami samorządowymi i państwowymi można uznać za dobrą, służącą właściwej ocenie rozpatrywanych spraw.

Oceniając stan bezpieczeństwa sanitarnego nadzorowanego terenu należy stwierdzić, że:

- W minionym roku nie odnotowano spraw budzących konflikty społeczne. Podczas rozpatrywania spraw uwaga skierowana była na uzasadniony interes osób trzecich i stron postępowania, a także ochronę środowiska naturalnego we wszystkich jego komponentach.
- Nie odnotowano spraw o większym znaczeniu dla lokalnej społeczności.
- Inwestycje realizowane ze środków UE, przez gminy oraz prywatnych inwestorów, pozyskujących te środki, opiniowane/uzgadniane były bez zbędnej zwłoki przy zaangażowaniu inwestorów i stron postępowania.
- Prowadzona była stała współpraca z działami merytorycznymi oraz z petentami w zakresie poprawy stanu sanitarnego istniejącej bazy gastronomicznej i turystycznej, usługowej i obiektów użyteczności publicznej w tym obiektów

kultury, oświaty i wychowania.

Powyższe ma na celu osiągnięcie założonych wymagań sanitarnych w procesie sprawowania zapobiegawczego nadzoru sanitarnego na terenie nadzorowanym. W minionym roku cele te zostały osiągnięte.

I. Ocena jakości wody na terenie powiatu wałbrzyskiego w 2017 roku

Na podstawie art. 5 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. z 2017 r. poz. 328 z późn. zm.) przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne, powinno zapewnić należytą jakość dostarczanej wody w sposób ciągły i niezawodny oraz badać jej jakość w ramach kontroli wewnętrznej. W myśl § 6 i § 7 nowego rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. z 2017 r. poz. 2294) przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne oraz podmioty wykorzystujące wodę pochodzącą z indywidualnego ujęcia w ramach działalności gospodarczej lub w budynkach użyteczności publicznej są zobowiązane do prowadzenia kontroli wewnętrznej jakości wody, która obejmuje:

- prowadzenie badań jakości wody w zakresie parametrów grupy A i grupy B oraz każdorazowo po wystąpieniu okoliczności powodujących zmianę jakości wody (np. awaria, powódź, wymiana instalacji, susza, intensywne opady deszczu),
- informowanie właściwego państwowego powiatowego inspektora sanitarnego oraz wójta (burmistrza, prezydenta) o przekroczeniach oraz o planowanych działaniach naprawczych i terminie ich realizacji,
- ustalenie w porozumieniu z właściwym państwowym powiatowym inspektorem sanitarnym punktów pobierania próbek wody oraz częstotliwości ich pobierania,
- informowanie konsumentów wody o przekroczeniach dopuszczalnych wartości parametrów jakości wody oraz o związanych z nimi zagrożeniach zdrowotnych.

Nowe rozporządzenie w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi zobowiązało również do prowadzenia kontroli wewnętrznej podmioty wykorzystujące wodę pochodzącą z indywidualnego ujęcia w ramach działalności gospodarczej lub w budynkach użyteczności publicznej, wykorzystujących wodę dla mniej niż 50 osób lub mniej niż 10 m³/db. Zakres prowadzonych badań oraz częstotliwość poboru próbek wody dla tych obiektów należy uzgodnić z właściwym państwowym powiatowym inspektorem sanitarnym.

Powyższe rozporządzenie jednoznacznie wskazuje, że odpowiedzialność za jakość dostarczanej wody spoczywa na producencie, natomiast organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej prowadzą nadzór sanitarny w tym zakresie.

Miasto Boguszów-Gorce

Miasto Boguszów-Gorce zaopatrywane jest w wodę z wodociągów publicznych Wałbrzych oraz Boguszów-Gorce, których zarządcą jest Wałbrzyskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Spółka z o.o.

1. Liczba wyodrębnionych stref zaopatrzenia w mieście ze względu na pochodzenie wody – 4 strefy zaopatrzenia.
2. Liczba zlokalizowanych punktów poboru próbek wody w mieście – 11.
3. Liczba zaopatrywanej ludności w wodę wodociągową – około 15 tys. osób.
4. Szacunkowa ilość rozprowadzanej wody w mieście – około 2,7 tys. m³/db.
5. Rodzaj ujęć wody:
 - 3 ujęcia powierzchniowe „Mała Woda” (ujęcie jazowe na rzece Bóbr w Dębrzniku), staw infiltracyjny Ptaszków I (będący częścią ujęcia Marciszów Górny), Kuźnice Świdnickie,
 - 5 ujęć podziemnych zlokalizowanych w Marciszowie Górnym, Gorzeszowie, Czarnym Borze, Starym Lesieńcu oraz Kuźnicach Świdnickich.
6. Sposób uzdatniania wody:
 - ujęcie „Mała Woda” w Dębrzniku – koagulacja siarczanem glinu, filtracja na filtrach pośpiesznych antracytowo-piaskowych, dezynfekcja chlorem gazowym,
 - ujęcia wody w Gorzeszowie, Czarnym Borze – brak uzdatniania,
 - ujęcie wody w Kuźnicach Świdnickich – napowietrzanie, filtracja na filtrach powolnych żwirowo-piaskowych z rudą magnezu, dezynfekcja podchlorynem sodu.
 - ujęcia wody w Marciszowie Górnym – dezynfekcja chlorem gazowym.

I. Jakość wody przeznaczonej do spożycia

W roku 2017 w ramach monitoringu oraz nadzoru sanitarnego nad wodą przeznaczoną do spożycia przez ludzi z sieci i ujęć dla wodociągu Wałbrzych oraz Boguszów-Gorce na terenie miasta pobrano:

- 29 próbek do badań bakteriologicznych (23 próbki w ramach kontroli wewnętrznej WPWiK, 6 – w ramach nadzoru nad jakością wody sprawowanego przez PIS),
- 32 próbki do badań fizykochemicznych (23 próbki w ramach kontroli wewnętrznej WPWiK, 9 – w ramach nadzoru nad jakością wody sprawowanego przez PIS),
- w tym 11 próbek do badań w ramach monitoringu przeglądowego i 2 próbki do badań w ramach wstępnego monitoringu substancji promieniotwórczych.

W roku 2017 zakwestionowano 3 próbki ze względu na:

- wartość stężenia żelaza w 1 próbce (sieć wodociągowa ul. Żeromskiego 18),
- występowanie bakterii *Clostridium perfringens* w 1 próbce (ujęcie wody przy ul. Wincentego Pola 2),
- występowanie bakterii grupy coli w 1 próbce (ujęcie wody w Starym Lesieńcu).

II. Ocena ryzyka zdrowotnego dla konsumentów wody

W wyniku badań monitoringowych jakości wody w Boguszowie-Gorcach w 2017 r. stwierdzono przekroczenia w 3 próbkach. Charakter i czas występowania odnotowanych przekroczeń pozwoliły na wydanie pozytywnej oceny o przydatności wody do spożycia na koniec roku. Przekroczenia miały charakter incydentalny i zostały niezwłocznie usunięte.

Laseczki *Clostridium perfringens* są specyficznym wskaźnikiem zanieczyszczenia wody i mogą wskazywać na odległe, kałowe zanieczyszczenie ujęcia wody. Bakterie grupy coli nie są wskaźnikiem występowania patogenów w wodzie, natomiast służą do oceny czystości i szczelności systemów dystrybucji wody oraz skuteczności prowadzonych procesów uzdatniania wody. Z tego względu należałoby wzmocnić nadzór nad prowadzonym procesem uzdatniania na ujęciu w celu wyeliminowania występowania tych bakterii w wodzie.

Przekroczenie dopuszczalnego stężenia żelaza powoduje przebarwienia urządzeń sanitarnych i odzieży podczas prania, może także prowadzić do odkładania się osadów w systemie dystrybucji. Dla żelaza w wodzie do spożycia nie proponuje się zalecanej wartości opartej na kryterium bezpieczeństwa dla zdrowia, a jedynie z uwagi na akceptowalność przez konsumenta oraz bezpośredni wpływ stężenia żelaza na wzrost bakterii żelazowych.

Gmina Czarny Bór

Gmina Czarny Bór zaopatrywana jest w wodę z wodociągu publicznego Wałbrzych (częściowo miejscowości Czarny Bór, Grzędy, Witków, Jaczków), którego zarządcą jest Wałbrzyskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Spółka z o.o. oraz wodociągów publicznych Borówno, Czarny Bór, Grzędy Górne, zarządzanych przez Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Czarnym Borze. Od lipca 2017 r. wszystkie wyżej wymienione wodociągi zarządzane są przez Wałbrzyskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Spółka z o.o. Ponadto został zlikwidowany wodociąg Czarny Bór, a miejscowości Czarny Bór i Grzędy zaopatrywane są w wodę przez wodociąg Wałbrzych (ujęcie Gorzeszów).

1. Liczba wyodrębnionych stref zaopatrzenia w gminie ze względu na pochodzenie wody – 6 stref zaopatrzenia (od lipca 2017 r. – 5 stref).
2. Liczba zlokalizowanych punktów poboru próbek wody w gminie – 11.
3. Liczba zaopatrywanej ludności w wodę wodociągową – około 4 600 osób.
4. Szacunkowa ilość rozprowadzanej wody w gminie – około 750 m³/db.
5. Rodzaj ujęć wody:
 - 2 ujęcia powierzchniowe dla wodociągu publicznego Wałbrzych („Mała Woda” – ujęcie jazowe na rzece Bóbr w Dębrniku) oraz staw infiltracyjny Ptaszków I (będący częścią ujęcia Marciszów Górny),
 - 6 ujęć podziemnych w: Marciszowie Górnym, Marciszowie Dolnym, Gorzeszowie i Czarnym Borze (dla wodociągu publicznego Wałbrzych) oraz w Borównie i Grzędach Górnych.
6. Sposób uzdatniania wody:
 - ujęcie „Mała Woda” w Dębrniku – koagulacja siarczanem glinu, filtracja na filtrach pospiesznych antracytowo-piaskowych, dezynfekcja chlorem gazowym,
 - ujęcia wody w Gorzeszowie, Borównie, Grzędach Górnych oraz w Czarnym Borze (dla wodociągu Wałbrzych) – brak uzdatniania,
 - ujęcie wody w Marciszowie Górnym – dezynfekcja chlorem gazowym,
 - ujęcie wody w Marciszowie Dolnym dezynfekcja podchlorynem sodu.

I. Jakość wody przeznaczonej do spożycia

W roku 2017 w ramach monitoringu oraz nadzoru sanitarnego nad wodą przeznaczoną do spożycia przez ludzi z wodociągów publicznych Czarny Bór, Borówno, Grzędy Górne oraz Wałbrzych na terenie gminy pobrano:

- 14 próbek do badań bakteriologicznych (16 próbek w ramach kontroli wewnętrznej ZGKiM i WPWiK, 3 – w ramach nadzoru nad jakością wody sprawowanego przez PIS),
- 13 próbek do badań fizykochemicznych (10 próbek w ramach kontroli wewnętrznej ZGKiM i WPWiK, 3 – w ramach nadzoru nad jakością wody sprawowanego przez PIS),
- w tym 1 próbkę do badań w ramach monitoringu przeglądowego.

W roku 2017 kwestionowano 2 próbki wody ze względu na:

- występowanie bakterii grupy coli 1 próbce (ujęcie wody w Borównie),
- wartość stężenia żelaza w 1 próbce (sieć wodociągowa Jaczków 26a).

II. Ocena ryzyka zdrowotnego dla konsumentów wody

Na podstawie prowadzonych badań monitoringowych w 2017 r. stwierdzono przekroczenia wskaźników w 2 próbkach. Zanieczyszczenie bakteriologiczne miało charakter incydentalny i w krótkim czasie doprowadzono wodę do właściwych norm sanitarnych. Bakterie grupy coli nie są wskaźnikiem występowania patogenów w wodzie, natomiast służą do oceny czystości i szczelności systemów dystrybucji wody oraz skuteczności prowadzonych procesów uzdatniania wody. Z tego względu należałoby wzmocnić nadzór nad prowadzonym procesem uzdatniania na ujęciu w celu wyeliminowania występowania tych bakterii w wodzie. Przekroczenie dopuszczalnego stężenia żelaza powoduje przebarwienia urządzeń sanitarnych i odzieży podczas prania, może także prowadzić do odkładania się osadów w systemie dystrybucji. Dla żelaza w wodzie do spożycia nie proponuje się zalecanej wartości opartej na kryterium bezpieczeństwa dla zdrowia, a jedynie z uwagi na akceptowalność przez konsumenta oraz bezpośredni wpływ stężenia żelaza na wzrost bakterii żelazowych. W najbliższym czasie zostanie pobrana próbka rekontrolna do badań w kierunku żelaza w celu oceny skuteczności podjętych przez zarządcę wodociągu działań naprawczych.

Gmina Głuszycza

Miasto i gmina Głuszycza zaopatrywane są w wodę z wodociągu publicznego Głuszycza, którego zarządcą jest Wałbrzyskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Spółka z o.o.

1. Liczba wyodrębnionych stref zaopatrzenia w mieście i gminie ze względu na pochodzenie wody – 3 strefy zaopatrzenia (Głuszycza, Łomnica i Grzmiąca).
2. Liczba zlokalizowanych punktów poboru próbek wody w mieście i gminie – 8.
3. Liczba zaopatrywanej ludności w wodę wodociągową - około 8 300 osób.
4. Szacunkowa ilość rozprowadzanej wody w mieście i gminie – około 1,27 tys. m³/db.

5. Rodzaj ujęć wody – 3 ujęcia podziemne w Głuszycy Górnej, Grzmiącej i Łomnicy oraz 1 ujęcie powierzchniowe w Łomnicy.

6. Sposób uzdatniania wody:

- ujęcie wody w Łomnicy – filtracja na filtrach żwirowych powolnych, dezynfekcja podchlorynem sodu, regulowanie stężenia jonów wodorowych w wodzie wapnem hydratyzowanym,
- ujęcie wody w Głuszycy Górnej – dezynfekcja podchlorynem sodu i regulowanie stężenia jonów wodorowych w wodzie wapnem hydratyzowanym,
- ujęcie wody w Grzmiącej – dezynfekcja podchlorynem sodu, regulowanie stężenia jonów wodorowych w wodzie wapnem hydratyzowanym.

I. Jakość wody przeznaczonej do spożycia

W roku 2017 w ramach monitoringu oraz nadzoru sanitarnego nad wodą przeznaczoną do spożycia przez ludzi z sieci i ujęć dla wodociągu publicznego Głuszycy na terenie miasta i gminy Głuszycy pobrano:

- 19 próbek do badań bakteriologicznych (14 próbek w ramach kontroli wewnętrznej WPWiK, 5 – w ramach nadzoru nad jakością wody sprawowanego przez PIS),
- 26 próbek do badań fizykochemicznych (16 próbek w ramach kontroli wewnętrznej WPWiK, 10 – w ramach nadzoru nad jakością wody sprawowanego przez PIS),
- w tym 5 próbek do badań w ramach monitoringu przeglądowego oraz 3 próbki do badań w ramach wstępnego monitoringu substancji promieniotwórczych.

W roku 2017 zakwestionowano 5 próbek ze względu na:

- wartość pH w 4 próbkach (2 próbki w Głuszycy Górnej, ul. Kłodzka 103 oraz 2 próbki w Grzmiącej, ul. Wiejska 56),
- występowanie bakterii grupy coli w 1 próbce (Grzmiąca, ul. Wiejska).

II. Ocena ryzyka zdrowotnego dla konsumentów wody

Na podstawie prowadzonych badań monitoringowych jakości wody w gminie Głuszycy w 2017 r. stwierdzono przekroczenie wskaźników mikrobiologicznych w 1 próbce i fizykochemicznych w 4 próbkach. Charakter odnotowanych przekroczeń pozwolił na wydanie pozytywnej oceny o przydatności wody do spożycia na koniec roku.

Zanieczyszczenie bakteriologiczne miało charakter incydentalny i w krótkim czasie doprowadzono wodę do właściwych norm sanitarnych. Bakterie grupy coli nie są wskaźnikiem występowania patogenów w wodzie, natomiast służą do oceny czystości i szczelności systemów dystrybucji wody oraz skuteczności prowadzonych procesów uzdatniania wody. Z tego względu należałoby wzmocnić nadzór nad prowadzonym procesem uzdatniania na ujęciu w celu wyeliminowania występowania tych bakterii w wodzie.

W przypadku miejscowości Głuszycy Górna oraz Grzmiąca dwukrotnie stwierdzono obniżenie wartości pH poniżej normy. Obniżony odczyn stanowi naturalną cechę charakterystyczną dla wody pochodzącej z terenów górskich i nie ma bezpośredniego znaczenia dla zdrowia konsumentów, gdyż zalecane stężenie jonów wodorowych w wodzie nie

zostało ustalone ze względów zdrowotnych. Jednakże jest to jeden z ważniejszych parametrów eksploatacyjnych, który należy kontrolować z uwagi na przeciwdziałanie korozji. Ponadto należy zauważyć, że dopuszczenie do nadmiernej korozji przewodów może wywołać wtórne zanieczyszczenie wody i wpływać niekorzystnie na jej smak oraz wygląd. Wobec powyższego należałoby podjąć skuteczne działania naprawcze, mające na celu osiągnięcie wartości pH w obowiązującym zakresie.

Miasto Jedlina-Zdrój

Miasto Jedlina-Zdrój zaopatrywane jest w większej części w wodę z wodociągu publicznego Wałbrzych oraz w mniejszej – z wodociągu Jedlina-Zdrój. Zarządcą wodociągów jest Wałbrzyskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Spółka z o.o.

1. Liczba wyodrębnionych stref zaopatrzenia w mieście ze względu na pochodzenie wody – 2 strefy zaopatrzenia.
2. Liczba zlokalizowanych punktów poboru próbek wody w mieście – 3.
3. Liczba zaopatrywanej ludności w wodę wodociągową – około 4 800 osób.
4. Szacunkowa ilość rozprowadzanej wody w mieście – około 960 m³/db.
5. Rodzaj ujęć wody: 2 ujęcia podziemne w Unisławiu Śląskim oraz Jedlinie-Zdroju przy ul. Pokrzywianka.
6. Sposób uzdatniania wody:
 - ujęcie wody przy ul. Pokrzywianka w Jedlinie-Zdroju – dezynfekcja podchlorynem sodu,
 - ujęcie wody w Unisławiu Śląskim – dezynfekcja podchlorynem sodu,

I. Jakość wody przeznaczonej do spożycia

W roku 2017 w ramach monitoringu oraz nadzoru sanitarnego nad wodą przeznaczoną do spożycia przez ludzi na terenie miasta Jedlina-Zdrój pobrano:

- 7 próbek do badań bakteriologicznych (5 próbek w ramach kontroli wewnętrznej WPWiK, 2 – w ramach nadzoru nad jakością wody sprawowanego przez PIS),
- 9 próbek do badań fizykochemicznych (7 próbek w ramach kontroli wewnętrznej WPWiK, 2 – w ramach nadzoru nad jakością wody sprawowanego przez PIS),
- w tym 2 do badań w ramach monitoringu przeglądowego oraz 2 do badań w ramach wstępnego monitoringu substancji promieniotwórczych.

W roku 2017 nie zakwestionowano żadnej próbki.

II. Ocena ryzyka zdrowotnego dla konsumentów wody

Na podstawie prowadzonych badań monitoringowych w 2017 r. nie stwierdzono przekroczenia parametrów mikrobiologicznych i fizykochemicznych, co oznacza że woda na terenie Jedliny-Zdroju była bezpieczna dla zdrowia konsumentów i nadawała się do spożycia przez ludzi. Niemniej jednak w przypadku awarii na ujęciu lub w sieci wodociągowej oraz na skutek zbyt małego rozbioru wody może dochodzić do jej wtórnego zanieczyszczenia.

Przenikające z rur do wody związki (głównie żelaza i manganu) nie stanowią bezpośredniego zagrożenia dla zdrowia i życia konsumentów, jednakże wpływają na właściwości organoleptyczne wody oraz mają negatywny wpływ na eksploatację urządzeń domowych, takich jak ekspresy, pralki czy zmywarki.

Gmina Mieroszów

Miasto i gmina Mieroszów zaopatrywane są w wodę z wodociągu publicznego Wałbrzych (miejscowości Unisław Śląski, Rybnica Leśna i Kamionka), którego zarządcą jest Wałbrzyskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Spółka z o.o. oraz wodociągów publicznych Mieroszów i Sokołowsko, zarządzanych przez Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej „Mieroszów” Spółka z o.o.

1. Liczba wyodrębnionych stref zaopatrzenia w mieście i gminie ze względu na pochodzenie wody – 6 stref zaopatrzenia.
2. Liczba zlokalizowanych punktów poboru próbek wody w mieście i gminie – 16.
3. Liczba zaopatrywanej ludności w wodę wodociągową – około 6730 osób.
4. Szacunkowa ilość rozprowadzanej wody w mieście i gminie – około 1340 m³/db.
5. Rodzaj ujęć wody – 1 ujęcie powierzchniowe „za WOP” w Sokołowsku, 7 podziemnych znajdujących się w Unisławiu Śląskim, przy ul. Kwiatowej i ul. Sportowej w Mieroszowie, w Golińsku, w Nowym Siodle, w Sokołowsku – „za Różanką” i „za Leśniczówką”.
6. Sposób uzdatniania wody:
 - ujęcie powierzchniowe „za WOP” w Sokołowsku – oczyszczanie mechaniczne na sitach, filtracja na filtrach żwirowo-piaskowych, dezynfekcja podchlorynem sodu,
 - ujęcia podziemne w Unisławiu Śląskim, przy ul. Kwiatowej i ul. Sportowej w Mieroszowie, w Golińsku, w Nowym Siodle, „za Różanką” i „za Leśniczówką” w Sokołowsku – dezynfekcja podchlorynem sodu.

I. Jakość wody przeznaczonej do spożycia

W roku 2017 w ramach monitoringu oraz nadzoru sanitarnego nad wodą przeznaczoną do spożycia przez ludzi na terenie gminy Mieroszów pobrano:

- 35 próbek do badań bakteriologicznych (22 próbki w ramach kontroli wewnętrznej ZGKi i WPWiK, 13 – w ramach nadzoru nad jakością wody sprawowanego przez PIS),
- 34 próbki do badań fizykochemicznych (23 próbki w ramach kontroli wewnętrznej ZGKiM i WPWiK, 11 – w ramach nadzoru nad jakością wody sprawowanego przez PIS),
- w tym 9 próbek do badań w ramach monitoringu przeglądowego oraz 9 do badań w ramach wstępnego monitoringu substancji promieniotwórczych.

W roku 2017 kwestionowano 2 próbki wody pod względem mikrobiologicznym, pobrane z sieci wodociągu Sokołowsko. Woda nie nadawała się do spożycia przez ludzi z uwagi na występowanie w wodzie bakterii grupy coli i Escherichia coli.

II. Ocena ryzyka zdrowotnego dla konsumentów wody

Na podstawie prowadzonych badań monitoringowych w 2017 r. stwierdzono krótkotrwałe przekroczenia wskaźników mikrobiologicznych w Sokołowsku (czas przekroczeń 1 dzień) co oznacza, że woda okresowo nie nadawała się do spożycia przez ludzi. Obecność w wodzie bakterii *Escherichia coli* stwarza zagrożenie dla zdrowia jej konsumentów. Wpływ tych mikroorganizmów na zdrowie człowieka jest zróżnicowany, tj. od łagodnych po ciężkie objawy nieżyty żołądkowo-jelitowego w zależności od osobniczej odporności.

Gmina Stare Bogaczowice

Gmina Stare Bogaczowice zaopatrywana jest w wodę z wodociągu publicznego Wałbrzych, którego zarządcą jest Wałbrzyskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Spółka z o.o.

1. Liczba wyodrębnionych stref zaopatrzenia w gminie ze względu na pochodzenie wody – 2 strefy zaopatrzenia.
2. Liczba zlokalizowanych punktów poboru próbek wody w gminie – 4.
3. Liczba zaopatrywanej ludności w wodę wodociągową – około 4 200 osób.
4. Szacunkowa ilość rozprowadzanej wody w gminie – około 800 m³/db.
5. Rodzaj ujęć wody – 2 podziemne ujęcia wody w Marciszowie Dolnym i Marciszowie Górnym oraz 2 powierzchniowe ujęcia wody – „Mała Woda” na rzece Bóbr w Dębrniku i staw infiltracyjny Ptaszków I (będący częścią ujęcia Marciszów Górny).
6. Sposób uzdatniania wody:
 - ujęcie wody w Marciszowie Dolnym – dezynfekcja podchlorynem sodu,
 - ujęcie wody w Marciszowie Górnym – dezynfekcja chlorem gazowym,
 - ujęcie „Mała Woda” w Dębrniku – koagulacja siarczanem glinu, filtracja na filtrach pospiesznych antracytowo-piaskowych, dezynfekcja chlorem gazowym.

I. Jakość wody przeznaczonej do spożycia

W roku 2017 w ramach monitoringu oraz nadzoru sanitarnego nad wodą przeznaczoną do spożycia przez ludzi na terenie gminy Stare Bogaczowice pobrano:

- 12 próbek do badań bakteriologicznych (9 próbek w ramach kontroli wewnętrznej WPWiK, 3 – w ramach nadzoru nad jakością wody sprawowanego przez PIS),
- 12 próbek do badań fizykochemicznych (9 próbek w ramach kontroli wewnętrznej WPWiK, 3 – w ramach nadzoru nad jakością wody sprawowanego przez PIS)
- w tym 2 do badań w ramach monitoringu przeglądowego.

W roku 2017 nie zakwestionowano żadnej próbki.

II. Ocena ryzyka zdrowotnego dla konsumentów wody

Na podstawie prowadzonych badań monitoringowych w 2017 r. nie stwierdzono przekroczenia parametrów mikrobiologicznych i fizykochemicznych, co oznacza że woda

na terenie gminy Stare Bogaczowice była bezpieczna dla zdrowia konsumentów i nadawała się do spożycia przez ludzi. Niemniej jednak w przypadku awarii na ujęciu lub w sieci wodociągowej oraz na skutek zbyt małego rozbioru wody może dochodzić do jej wtórnego zanieczyszczenia. Przenikające z rur do wody związki (głównie żelaza i manganu) nie stanowią bezpośredniego zagrożenia dla zdrowia i życia konsumentów, jednakże wpływają na właściwości organoleptyczne wody oraz mają negatywny wpływ na eksploatację urządzeń domowych, takich jak ekspresy, pralki czy zmywarki.

Miasto Szczawno-Zdrój

Miasto Szczawno-Zdrój zaopatrywane jest w wodę z wodociągu publicznego Wałbrzych, którego zarządcą jest Wałbrzyskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Spółka z o.o.

1. Liczba wyodrębnionych stref zaopatrzenia w mieście ze względu na pochodzenie wody – 1 strefa zaopatrzenia.
2. Liczba zlokalizowanych punktów poboru próbek wody w mieście – 2.
3. Liczba zaopatrywanej ludności w wodę wodociągową – około 5 700 osób.
4. Szacunkowa ilość rozprowadzanej wody w gminie – około 1 150 m³/db.
5. Rodzaj ujęć wody – podziemne ujęcie wody w Marciszowie Dolnym.
6. Sposób uzdatniania wody – dezynfekcja podchlorynem sodu.

I. Jakość wody przeznaczonej do spożycia

W roku 2017 w ramach monitoringu oraz nadzoru sanitarnego nad wodą przeznaczoną do spożycia przez ludzi na terenie miasta Szczawno-Zdrój pobrano:

- 4 próbki do badań bakteriologicznych (3 próbki w ramach kontroli wewnętrznej WPWiK, 1 – w ramach nadzoru nad jakością wody sprawowanego przez PIS),
- 4 próbki do badań fizykochemicznych (3 próbki w ramach kontroli wewnętrznej WPWiK, 1 – w ramach nadzoru nad jakością wody sprawowanego przez PIS),

W roku 2017 nie zakwestionowano żadnej próbki.

II. Ocena ryzyka zdrowotnego dla konsumentów wody

Na podstawie prowadzonych badań monitoringowych w 2017 r. nie stwierdzono przekroczenia parametrów mikrobiologicznych i fizykochemicznych, co oznacza że woda na terenie Szczawna-Zdroju była bezpieczna dla zdrowia konsumentów i nadawała się do spożycia przez ludzi. Niemniej jednak w przypadku awarii na ujęciu lub w sieci wodociągowej oraz na skutek zbyt małego rozbioru wody może dochodzić do jej wtórnego zanieczyszczenia. Przenikające z rur do wody związki (głównie żelaza i manganu) nie stanowią bezpośredniego zagrożenia dla zdrowia i życia konsumentów, jednakże wpływają na właściwości organoleptyczne wody oraz mają negatywny wpływ na eksploatację urządzeń domowych, takich jak ekspresy, pralki czy zmywarki.

Gmina Walim

Gmina Walim zaopatrywana jest w wodę z wodociągów publicznych Walim, Zagórze Śląskie i Wałbrzych, których zarządcą jest Wałbrzyskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Spółka z o.o.

1. Liczba wyodrębnionych stref zaopatrzenia w gminie ze względu na pochodzenie wody – 5 stref zaopatrzenia.
2. Liczba zlokalizowanych punktów poboru próbek wody w gminie – 9.
3. Liczba zaopatrywanej ludności w wodę wodociągową – około 40,2 tys. osób.
4. Szacunkowa ilość rozprowadzanej wody w gminie – około 800 m³/db.
5. Rodzaj ujęć wody:
 - 3 ujęcia podziemne w Zagórze Śląskim, w Unisławiu Śląskim, w Walimiu przy ul. Nowa Kolonia,
 - 2 ujęcia powierzchniowe – przy ul. J Kuliga i ul. Warszawskiej w Walimiu.
6. Sposób uzdatniania wody:
 - ujęcie wody przy ul. Nowa Kolonia w Walimiu – dezynfekcja podchlorynem sodu i regulowanie stężenia jonów wodorowych wapnem hydratyzowanym,
 - ujęcie wody w Zagórze Śląskim – dezynfekcja podchlorynem sodu, odżelazianie, odmanganianie, regulowanie stężenia jonów wodorowych wapnem hydratyzowanym,
 - ujęcie wody w Unisławiu Śląskim – dezynfekcja podchlorynem sodu,
 - ujęcie wody przy ul. Kuliga w Walimiu – dezynfekcja podchlorynem sodu, oczyszczanie na filtry żwirowo-piaskowym, regulowanie stężenia jonów wodorowych wapnem hydratyzowanym,
 - ujęcie wody przy ul. Warszawskiej w Walimiu – dezynfekcja podchlorynem sodu i regulowanie stężenia jonów wodorowych wapnem hydratyzowanym.

I. Jakość wody przeznaczonej do spożycia

W roku 2017 w ramach monitoringu oraz nadzoru sanitarnego nad wodą przeznaczoną do spożycia przez ludzi na terenie gminy Walim pobrano:

- 21 próbek do badań bakteriologicznych (15 próbek w ramach kontroli wewnętrznej WPWiK, 6 – w ramach nadzoru nad jakością wody sprawowanego przez PIS),
- 26 próbek do badań fizykochemicznych (18 próbek w ramach kontroli wewnętrznej WPWiK, 8 – w ramach nadzoru nad jakością wody sprawowanego przez PIS),
- w tym 7 próbek do badań w ramach monitoringu przeglądowego oraz 5 próbek do badań w ramach wstępnego monitoringu substancji promieniotwórczych.

W roku 2017 nie kwestionowano żadnej próbki.

II. Ocena ryzyka zdrowotnego dla konsumentów wody

Na podstawie prowadzonych badań monitoringowych w 2017 r. nie stwierdzono przekroczenia parametrów mikrobiologicznych i fizykochemicznych, co oznacza że woda

na terenie gminy Walim była bezpieczna dla zdrowia konsumentów i nadawała się do spożycia przez ludzi. Niemniej jednak w przypadku awarii na ujęciu lub w sieci wodociągowej oraz na skutek zbyt małego rozbioru wody może dochodzić do jej wtórnego zanieczyszczenia. Przenikające z rur do wody związki (głównie żelaza i manganu) nie stanowią bezpośredniego zagrożenia dla zdrowia i życia konsumentów, jednakże wpływają na właściwości organoleptyczne wody oraz mają negatywny wpływ na eksploatację urządzeń domowych, takich jak ekspresy, pralki czy zmywarki.

Stan sanitarny miast i terenów wiejskich

Ogólny stan porządkowy w miastach na obszarze objętym nadzorem Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Wałbrzychu w 2017 r. oceniono jako dobry. Przestrzeń publiczna utrzymywana była w należyтым porządku, w dużej części zagospodarowana zielenią, zaopatrzona w wystarczającą ilość koszy na śmieci. W omawianym okresie zastrzeżeń nie budził również stan sanitarno-porządkowy na terenach wiejskich, w tym w rejonach turystyczno-wypoczynkowych – w obrębie domów i ośrodków wczasowych oraz przy schroniskach.

Ścieki w miastach na nadzorowanym terenie usuwane są głównie do kanalizacji lub gromadzone w bezodpływowych zbiornikach na nieczystości ciekłe. Lustracje terenów, wykonywane przy okazji kontroli obiektów użyteczności publicznej, nie wykazały niewłaściwej gospodarki ściekowej, tj. niekontrolowanych wycieków ze zbiorników, ich nieprawidłowego zabezpieczenia. Tereny wiejskie nie są skanalizowane, a ścieki na wsiach gromadzone są w bezodpływowych szambach, zlokalizowanych na prywatnych posesjach.

Odpady komunalne na terenie miast i wsi gromadzone są w zamykanych pojemnikach lub kontenerach, zgodnie z obowiązującymi regulaminami utrzymania czystości i porządku. Odbiór nieczystości stałych i ich wywóz prowadzą wyspecjalizowane przedsiębiorstwa.

Nadzór nad prawidłową gospodarką ściekową i odpadami komunalnymi zgodnie z obowiązującymi Regulaminami utrzymania czystości i porządku na terenie gmin należy do wójtów, burmistrzów i prezydentów. Wnioski mieszkańców dotyczące powyższych kwestii, jak i zasad prowadzenia hodowli na terenach wyłączonych z produkcji rolniczej są przekazywane do wyżej wymienionych organów.

III. Nadzór nad warunkami pracy w zakładach pracy

1. Ocena środowiska pracy

W 2017 r. w ewidencji Oddziału Higieny Pracy PSSE w Wałbrzychu znajdowało się 47 zakładów pracy. Skontrolowano 19 zakładów, przeprowadzono w nich 26 kontroli. Podczas 5 kontroli wykazano nieprawidłowości w 4 obiektach. W 2017 r. ogółem nadzorem objęto 1332 pracowników.

Zakłady pracy będące pod nadzorem Oddziału Higieny Pracy z podziałem na rodzaj działalności wg PKD

PKD	Nazwa działalności	liczba zakładów pracy/(ilość skontrolowanych)
01	Uprawy rolne, chów i hodowla zwierząt, łowiectwo	2
02	Leśnictwo i pozyskiwanie drewna	3
08	Pozostałe górnictwo i wydobywanie	3
10	Przemysł spożywczy	1
13	Produkcja wyrobów tekstylnych	6
16	Produkcja wyrobów z drewna oraz korka, z wyłączeniem mebli	3
20	Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych	1
22	Produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych	2
23	Produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych	4
28	Produkcja maszyn i urządzeń, gdzie indziej niesklasyfikowanych	1
29	Produkcja części i akcesoriów do pojazdów silnikowych	1
31	Produkcja mebli	3
36	Pobór, uzdatnianie i dostarczanie wody	2
42	Roboty związane z budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej	2
45	Handel hurtowy i detaliczny pojazdami samochodowymi; naprawa pojazdów samochodowych	1
46	Handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi	2
47	Handel detaliczny, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi	2
68	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	2
81	Działalność usługowa związana z utrzymaniem porządku w budynkach i zagospodarowaniem terenów zieleni	1
86	Opieka zdrowotna	5

Kontrole stanu sanitarnego, m.in. uwzględniały takie zagadnienia jak:

- stan sanitarny i techniczny zaplecza socjalnego
- aktualność badań lekarskich pracowników

- posiadanie aktualnych wyników z monitoringu środowiska pracy
- wydawanie pracownikom odzieży ochronnej i roboczej
- utrzymywanie w normach higienicznych stężeń i natężeń czynników szkodliwych
- ocena realizacji przez pracodawców przepisów prawnych w zakresie stosowania substancji i mieszanin chemicznych
- ocena realizacji przez pracodawców przepisów prawnych w zakresie czynników rakotwórczych

Uchybienia stwierdzone w czasie kontroli:

- przekroczenia obowiązujących NDN hałasu stwierdzono w 1 zakładzie (dot. Kaszuba Grażyna Power Zone – Głuszycy)
- przekroczenia obowiązujących NDS pyłu stwierdzono w 1 zakładzie (dot. Kaszuba Grażyna Power Zone – Głuszycy)
- brak zaplecza higieniczno-sanitarnego dla pracowników 2 zakłady (dot. ZGKiM w Mieroszowie, CAR TECH w Głuszycy)
- brak pomiarów oraz rejestrów czynników szkodliwych dla zdrowia – 1 zakład (dot. CAR TECH w Głuszycy)
- brak ryzyka zawodowego – 1 zakład (dot. CAR TECH w Głuszycy)

W związku z powyższym wydano 14 decyzji merytorycznych, w tym:

- 3 decyzje nakazujące dot. 3 zakładów (dot. badań i pomiarów środowiska pracy, ryzyka zawodowego oraz pomieszczeń higieniczno sanitarnych),
- 3 decyzje zmieniające termin wykonania obowiązków (dot. 2 zakładów pracy),
- 1 decyzję umarzającą,
- **7 decyzji płatniczych dot. 5 zakładów pracy (decyzje związane z pobraniem opłaty za kontrolę podczas, której stwierdzono nieprawidłowości).**

Poprawę warunków pracy uzyskano w następujących zakładach pracy

PKD-28 – Kaszuba Grażyna Power Zone PPH Import-Eksport w Głuszycy – poprawa dot. obniżenia zapylenia – frakcji wdychanej pyłu (pył zawierający SiO₂ poniżej 2%) na stanowisku pracownika produkcji podczas obsługi piły taśmowej i piły szablastej – zapylenie obniżono z wartości krotność NDS 1,61 do krotności NDS 0,11.

2. Nadzór nad czynnikami rakotwórczymi

Na terenie powiatu wałbrzyskiego znajdują się 2 zakłady, w których pracownicy mają kontakt z czynnikami o działaniu rakotwórczym.

W 2017 r. skontrolowano 2 zakłady. Przeprowadzono w nich łącznie 2 kontrole.

1. Kopalnie Surowców Skalnych w Bartnicy Sp. z o.o. Wytwórnia Mas Bitumicznych Stary Julianów narażenie na WWA i pyły zawierające azbest – 3 osoby (operator wytwórni mas bitumicznych)
2. „Zebra” Sp. z o.o. Zakład Produkcyjny Nr 1 ul. Wolności 13 w Mieroszowie narażenie na pyły drewna twardego (buk, sporadycznie dąb) – 123 osoby (w tym 33 kobiety)

3. Postępowanie w sprawie chorób zawodowych

W 2017 r. przeprowadzono 1 postępowanie dot. choroby zawodowej: choroby zakaźne lub pasożytnicze albo ich następstwa – borelioza. Postępowanie zakończono wydaniem decyzji o stwierdzeniu boreliozy u osoby prowadzącej własne gospodarstwo rolne w Sokołowsku – hodowla bydła.

IV. Placówki nauczania i wychowania

W 2017 r. w ewidencji PSSE w Wałbrzychu znajdowały się 43 stałe placówki nauczania i wychowania (stan na dzień 31 grudnia 2017 r.) oraz 31 turnusów wypoczynku sezonowego dzieci i młodzieży. Skontrolowano 42 stałe placówki oraz 27 turnusów, przeprowadzono 77 kontroli. Zakres kontroli obejmował przede wszystkim ocenę stanu sanitarnego placówek, w tym m.in. stan techniczny, funkcjonalność, wyposażenie, mikroklimat, warunki do utrzymania higieny osobistej, przestrzeganie zakazu palenia tytoniu, czystość i porządek. Stan sanitarny w większości placówek nie budził poważniejszych zastrzeżeń - nie stwierdzono zaniedbań czystości i porządku, nie wszczęto postępowania administracyjnego. Należy też zaznaczyć, że niejednokrotnie uchybienia są usuwane w trakcie kontroli.

Ponadto:

- we wszystkich skontrolowanych obiektach przestrzegane były zapisy ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych,
- przeprowadzane prace remontowe poprawiają warunki pobytu dzieci i młodzieży; szczególnym utrudnieniem jest prowadzenie prac remontowych w czasie funkcjonowania placówek,
- rodzice sygnalizowali o niepokojących ich nieprawidłowościach w funkcjonowaniu placówek dla dzieci i młodzieży, w tym m.in.:
 - odebrano, jak corocznie, kilka telefonów w sprawie wszawicy (w przedszkolu i w szkole podstawowej) – dzwoniący zostali poinformowani o aktualnym stanie prawnym tj. wszawica, zgodnie z zapisami ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi, nie jest chorobą zakaźną. Ciężar zwalczania wszawicy został przesunięty z działań o charakterze przeciwepidemicznym realizowanych przez inspekcję sanitarną na działania higieniczne podejmowane przez rodziców/opiekunów, a także pozostające w kompetencji placówek, do których dziecko uczęszcza. Podano też wskazania profilaktyczne przy zwalczaniu wszawicy oraz możliwości działania w środowisku nauczania i wychowania, do którego uczęszcza

dziecko. Przeprowadzono również rozmowy telefoniczne z dyrektorami tych placówek na temat stanu prawnego i konieczności podejmowania działań w celu zrealizowania zapisów rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach. Dyrektorzy informowali o podejmowanych działaniach.

▪ przeprowadzono rozmowę telefoniczną z dyrektorem placówki w sprawie prowadzenia remontu w budynku gimnazjum z powodu zgłaszanego dużego zapylenia – z uzyskanych wyjaśnień wynika, że remont to inwestycja gminy, firma remontowa natychmiast zapewniła oddzielenie remontowanej części budynku od pozostałej, a także wzmożony reżim sanitarny w placówce.

Stan sanitarny poszczególnych rodzajów placówek nauczania i wychowania oraz form wypoczynku przedstawiał się następująco:

Żłobki – w ewidencji znajduje się jedna placówka (rozpoczęła funkcjonowanie w 2017 r.), mieści się w budynku przedszkola (jest to rozwiązanie tymczasowe, do czasu zakończenia remontu w pomieszczeniach budynku gimnazjum, które przewidziane są docelowo na żłobek). Placówka została skontrolowana, stan sanitarny nie budził większych zastrzeżeń.

Przedszkola (w tym inne formy wychowania przedszkolnego) – w ewidencji znajduje się 11 placówek (w tym 2 inne formy wychowania przedszkolnego tj. punkty przedszkolne), w 2017 r. jedna inna forma wychowania przedszkolnego rozpoczęła działalność jako przedszkole, ponadto powstało nowe przedszkole. Skontrolowano wszystkie placówki. Stan sanitarny nie budził większych zastrzeżeń, w tym:

- w jednym przedszkolu (Przedszkole Miejskie w Szczawnie Zdroju, ul. Ofiar Katynia 4) zespoły sanitarne wymagają poprawy estetyki (termin remontu planowanego w okresie wakacji został przełożony),
- w jednym punkcie przedszkolnym (Punkt Przedszkolny Fundacji „Jawor” w Głuszycy Górnej, ul. Kłodzka 103) poprawiły się warunki do utrzymania higieny osobistej – oddano do użytku dodatkowy zespół sanitarny dla dzieci,
- w 6 placówkach oceniono **dostosowanie mebli do wzrostu dzieci** – oceną objęto 251 dzieci i stwierdzono, że wszystkie korzystały z mebli dostosowanych do wzrostu,
- w skontrolowanych placówkach oceniono również posiadanie certyfikatów na sprzęt meblowy zakupiony po 1997 r. i stwierdzono, że nadal w części placówek brak stosownych certyfikatów.

Szkoły (podstawowe, gimnazja, szkoły ponadgimnazjalne, zespoły szkół) – w ewidencji znajduje się 20 placówek (w 2017 r., w związku z reformą oświaty, nastąpiły zmiany tj. 7 placówek zakończyło działalność, natomiast powstało 5), wszystkie zostały skontrolowane. Stan sanitarny nie budził większych zastrzeżeń.

W jednej placówce (Zespół Szkół Samorządo-wych w Boguszowie-Gorcach, ul. Staszica 5; w związku z reformą oświaty, od 01 września 2017 r. zespół został przekształcony w samodzielnie funkcjonującą szkołę podstawową i w samodzielnie funkcjonujące

gimnazjum) zakończono prowadzone postępowanie administracyjne tj. w styczniu 2017 r. Stwierdzono wykonanie obowiązku dot. wymiany zniszczonej stolarki okiennej (decyzja została wykonana w całości).

Ponadto:

- w jednej placówce (Niepubliczna Szkoła Podstawowa Fundacji "Jawor" w Głuszycy Górnej, ul. Kłodzka 103) poprawiły się warunki wentylacji w salach zajęć,
- w czasie kontroli przeprowadzonej w dniu 07 listopada 2017r. w Gimnazjum Nr 1 w Boguszowie-Gorcach, ul. Waryńskiego 10, stwierdzono brak ogrzewania – w obiekcie prowadzony był remont, w salach lekcyjnych stosowano nagrzewnice /temperatura 17°C - 18°C/; wprowadzono zmiany sposobu organizacji pracy tj. skrócono długości przerw i lekcji. Dyrektor szkoły oraz organ prowadzący złożyli wyjaśnienia dotyczące prowadzonego remontu.

W dniu 10 listopada dyrektor szkoły poinformował o uruchomieniu ogrzewania w szkole i zapewnieniu właściwej temperatury w pomieszczeniach.

- w kilku placówkach w czasie kontroli stwierdzono m.in. niewłaściwy stan techniczny ścian/sufitów w części pomieszczeń; nierówną nawierzchnię terenu – dokonano ustaleń pokontrolnych, w tym dyrektorzy szkół informowali o podejmowanych działaniach w celu poprawy sytuacji.

W 3 placówkach stwierdzono niezachowanie **standardów dostępności do urządzeń sanitarnych** (przyjmuje się, że co najmniej jedna umywalka powinna przypadać na 20 osób, co najmniej jedna miska ustępowa i jeden pisuar na 30 chłopców oraz jedna miska ustępowa na 20 dziewcząt). Są to: 2 szkoły podstawowe (Publiczna Szkoła Podstawowa Nr 5 w Boguszowie-Gorcach, ul. Staszica 5 i Miejska Szkoła Podstawowa w Szczawnie-Zdroju z Oddziałami Gimnazjalnymi, ul. Sienkiewicza 32) i Gimnazjum Nr 2 w Boguszowie-Gorcach, ul. Staszica 5. W wykazywanych w ubiegłym roku 2 gimnazjach nastąpiły zmiany tj. w 1 – poprawa /mniej uczniów/, 1 – klasy gimnazjalne zostały włączone w strukturę funkcjonującej szkoły podstawowej, która przejęła również budynek gimnazjalny; aktualnie w obu zajmowanych budynkach stwierdzono niezachowanie standardów dostępności do urządzeń sanitarnych.

W czasie kontroli oceniono również **warunki do utrzymania higieny osobistej** i stwierdzono, że we wszystkich szkołach warunki są właściwe (tj. w sanitariatach uczniów jest dostęp do: bieżącej ciepłej wody, mydła w dozownikach, suszarek do rąk lub ręczników jednorazowych, papieru toaletowego przy lub w kabinach wc, a także zapewniony jest właściwy stan techniczny oraz sanitarno-higieniczny).

Nie wszystkie szkoły posiadają **warunki do prowadzenia zajęć wf.** Biorąc pod uwagę faktyczny stan posiadania, a nie dostępność do infrastruktury do zajęć wf, brak infrastruktury występuje w 4 placówkach (szkoła podstawowa, 2 gimnazja, szkoła specjalna). W szkołach tych zajęcia wf odbywają się poza siedzibą placówki. Należy zaznaczyć, że:

- szkoła podstawowa nie posiadająca infrastruktury zaczęła wykorzystywać salę zastępczą jako salę do innych zajęć lekcyjnych,

- w 1 szkole podstawowej poprawiły się warunki do realizacji zajęć wf i rekreacji tj. dzieci i młodzież korzystają z placu zabaw i boiska przekazanego przez gminę (jest to szkoła podstawowa powstała po przekształceniu zespołu); ponadto w 1 szkole podstawowej oddano do użytku nowy plac zabaw,
- w 2 szkołach (gimnazjum, zespół) z powodu trwającego remontu wyłączone są z użytkowania bloki sportowe,
- 13 szkół organizuje zajęcia wf poza placówką.

W ramach prowadzonego nadzoru dokonano **oceny wyposażenia i dostosowania mebli edukacyjnych do zasad ergonomii**. W 12 szkołach oceniono dostosowanie mebli do wzrostu dzieci i młodzieży – oceną objęto 498 uczniów i stwierdzono, że wszyscy korzystali z mebli dostosowanych do wzrostu. W skontrolowanych szkołach oceniono również posiadanie certyfikatów na sprzęt zakupiony po 1997 r. i stwierdzono, że nadal nie wszystkie zakupione meble oraz urządzenia i sprzęt sportowy posiadają certyfikaty.

Należy zaznaczyć, że:

- niejednokrotnie podczas kontroli prowadzony jest instruktaż w zakresie umeblowania sal do zajęć (z uwzględnieniem certyfikacji oraz zasad ergonomii) i występujące nieprawidłowości są usuwane w trakcie kontroli,
- często utrudnieniem w zapewnieniu uczniom odpowiednich mebli jest system gabinetowy oraz pracownie komputerowe, z których korzystają uczniowie w różnym wieku,
- zaobserwowano poprawę w zakresie wyposażenia placówek w nowe meble; nadal w części jest sprzęt wieloletni, w dobrym stanie, na bieżąco naprawiany; są też przypadki wyposażenia meblowego „robionego” na zamówienie,
- zdarza się, że zestawiane są meble wyprodukowane wg „starej” i wg „nowej” normy,
- nie wszyscy dyrektorzy placówek przestrzegają obowiązujących w tym zakresie przepisów.
- W 20 szkołach przeanalizowano 166 **rozkładów zajęć lekcyjnych** – w 2 szkołach w 4 oddziałach stwierdzono nieprawidłowość tj. różnica liczby godzin lekcyjnych pomiędzy kolejnymi dniami tygodnia była większa od 1 godziny. Dyrektorzy placówek wyjaśniając przyczyny nieprawidłowości informowali m.in. o realizacji zajęć międzyklasowych.

Plan zajęć dydaktyczno-wychowawczych powinien uwzględniać potrzebę równomiernego obciążenia zajęciami w poszczególnych dniach tygodnia, w tym:

- zajęcia powinny rozpoczynać się o stałej porze, przy czym różnica pomiędzy dniami nie powinna być większa niż 1 godzina,
- różnica liczby godzin lekcyjnych pomiędzy kolejnymi dniami tygodnia również nie powinna być większa od 1 godziny.

Istotnym elementem rozkładu zajęć lekcyjnych są **przerwy**, które umożliwiają wypoczynek między lekcjami. Zaleca się, aby przerwy trwały 10 minut, konieczna jest jedna przerwa 20 minutowa (w przypadku braku przerwy 20 minutowej - dwie przerwy 15 minutowe; stosowanie przerw 5 minutowych dopuszczalne w wyjątkowych sytuacjach np. dowożenia uczniów). Z przeprowadzonych kontroli wynika, że w większości szkół dyrektorzy starają się zapewnić

higieniczne warunki odpoczynku między lekcjami.

We wszystkich szkołach zapewniono uczniom **możliwość pozostawienia części podręczników i przyborów szkolnych**. Należy zaznaczyć, że w trakcie kontroli dyrektorzy szkół informowali, iż często uczniowie klas starszych szkół podstawowych oraz uczniowie szkół ponadpodstawowych nie korzystają z możliwości pozostawiania części podręczników i przyborów szkolnych.

Gabinet profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej posiada większość szkół, brak gabinetu w 2 tj. w szkole specjalnej (dla dzieci przebywających na leczeniu uzdrowiskowym; opieka medyczna zapewniona w miejscu zakwaterowania tj. w szpitalu uzdrowiskowym) i gimnazjum (korzysta z gabinetu wspólnie z inną placówką, mieszczącą się w tym samym obiekcie). We wszystkich szkołach uczniowie mają zapewnioną opiekę medyczną sprawowaną przez pielęgniarki.

Substancje/mieszaniny chemiczne posiada 8 szkół (4 szkoły podstawowe funkcjonujące samodzielnie, 2 gimnazja, 2 zespoły szkół). Należy zaznaczyć, że:

- 5 szkół podstawowych (3 funkcjonujące samodzielnie oraz 2 funkcjonujące w ramach zespołów) posiada odczynniki chemiczne, w tym substancje/mieszaniny niebezpieczne, otrzymane w ramach realizacji projektu pn.: Pracownia przyrodnicza w każdej gminie (w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Dolnośląskiego; projekt trwał do 31 grudnia 2015 r.) W ramach tego projektu zostały zakupione pracownie przyrodnicze służące do realizacji zajęć „przyroda” w klasach IV-VI. W wyposażeniu pracowni znajdują się m.in. odczynniki chemiczne, w tym substancje/mieszaniny niebezpieczne. Szkoły otrzymały spis odczynników oraz karty charakterystyki. Odczynniki nie były stosowane (większość po terminie ważności), w czasie kontroli zwracano uwagę na zapewnienie bezpiecznych warunków ich przechowywania, sugerując przekazanie do utylizacji,
- w jednym z ww. zespołów (w Gminnym Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Czarnym Borze, ul. Sportowa 44), oprócz odczynników chemicznych otrzymanych w ramach ww. projektu, zakupiono odczynniki chemiczne do zajęć w klasach gimnazjalnych; w 2017 r. w placówce tej zostały zapewnione właściwe warunki wymagane przy stosowaniu niebezpiecznych substancji chemicznych i ich mieszanin tj. uruchomiono nową pracownię chemiczną z zapleczem i rozpoczęto stosowanie odczynników chemicznych w kl. VII i gimnazjalnych (zrealizowano ustalenia po ubiegłorocznej kontroli),
- w 1 gimnazjum, ze względu na prowadzony remont, pracownia chemiczna czasowo wyłączona z użytkowania,
- 1 placówka (gimnazjum) przekazała przeterminowane odczynniki do utylizacji,
- nie wszystkie posiadane substancje chemiczne/mieszaniny są stosowane,
- odczynniki przeterminowane nie są stosowane,
- na części opakowań brak terminów/dat ważności,
- w 2 placówkach (szkoła podstawowa, zespół) stwierdzono braki wyposażenia w środki ochrony indywidualnej ujęte w kartach charakterystyki – dyrektorzy tych placówek zobowiązali się do niestosowania odczynników chemicznych, dla których nie zostały spełnione wszystkie wymogi zawarte w kartach charakterystyki,
- w czasie kontroli zwracano również uwagę na sposób postępowania z odpadami chemicznymi powstającymi w wyniku doświadczeń szkolnych; w większości produkty reakcji po

zobojętnieniu lub rozcieńczeniu wylwane są do kanalizacji,

- w związku z wprowadzeniem nauki chemii do szkół podstawowych, w czasie prowadzonych kontroli zwracano uwagę dyrektorom szkół na konieczność spełnienia określonych wymagań przy tworzeniu pracowni chemicznych i stosowaniu niebezpiecznych substancji chemicznych i ich mieszanin.

Z posiadanych informacji wynika, że w szkołach znajduje się ok. 45 kg niebezpiecznych substancji/mieszanin chemicznych.

Należy też zwrócić uwagę na jeszcze jeden element mający wpływ na zdrowie dziecka w wieku szkolnym tj. **prawidłowe żywienie**. Około 15 % uczniów korzystało z ciepłych posiłków (ok. 47 % dofinansowywanych). Szkoły podstawowe realizowały programy promujące picie mleka oraz spożywanie owoców i warzyw – należy zaznaczyć, że od roku szkolnego 2017/2018 programy „Owoce i warzywa w szkole” oraz „Mleko w szkole” zostały zastąpione nowym Programem dla szkół, którego celem jest udostępnianie dzieciom owoców, warzyw, mleka i produktów mlecznych.

W kilku szkołach zainstalowane są „poidelka” do korzystania z wody wodociągowej.

Placówki z pobytem całodobowym - w ewidencji znajduje się 1 dom dziecka. Placówka została skontrolowana, stan sanitarny nie budził większych zastrzeżeń.

Placówki z pobytem dziennym - w ewidencji znajduje się 10 placówek (9 świetlic i 1 centrum kultury; w 2017 r. 5 świetlic przestało funkcjonować), skontrolowano 9 świetlic (nie skontrolowano 1 placówki tj. centrum kultury - kontrola planowana we wrześniu, w obiekcie był prowadzony remont, zajęcia dla dzieci zawieszono do końca grudnia 2017 r.). Stan sanitarny placówek ocenia się jako dobry. Podczas kontroli Świetlicy Środowiskowej w Szczawnie-Zdroju, ul. Sienkiewicza 40, zastrzeżenia budziła estetyka ścian w pomieszczeniach – przedstawiciel organu prowadzącego poinformował, że w 2017 r. planowane jest rozpoczęcie generalnego remontu pomieszczeń (w czasie prac remontowych placówka będzie przeniesiona do innego obiektu). Warunki pobytu dzieci i młodzieży poprawiły się w 1 placówce (Świetlica Środowiskowa Nr 2 w Boguszowie-Gorcach, ul. Reymonta 4) – został w niej przeprowadzony remont.

Wypoczynek sezonowy dzieci i młodzieży – w elektronicznej bazie wypoczynku zgłoszonych było 31 turnusów (13 - wypoczynek zimowy, 18 - wypoczynek letni), skontrolowano 27 turnusów (10 - wypoczynek zimowy, 17 - wypoczynek letni). Stan sanitarny nie budził większych zastrzeżeń. Nie stwierdzono zaniedbań czystości i porządku. Należy zaznaczyć, że:

- podczas kontroli wypoczynku pozostawiano materiały edukacyjne dotyczące właściwych zachowań chroniących przed zachorowaniami, wypadkami i urazami,
- podczas kontroli prowadzono również poradnictwo dotyczące zasad bezpiecznego wypoczynku,
- niekiedy stwierdzone uchybienia były usuwane w trakcie kontroli,
- dzieci i młodzież korzystająca z form wyjazdowych objęta była całodziennym wyżywieniem, natomiast półkolonie, zapewniające opiekę przez część doby, organizowały dla swoich uczestników dożywianie,

- organizatorzy wypoczynku zapewnili uczestnikom wypoczynku dostęp do opieki medycznej, najczęściej poza miejscem wypoczynku (w ramach ogólnie obowiązujących świadczeń opieki zdrowotnej); w miejscach wypoczynku zapewniono apteczki wyposażone w podstawowe środki do udzielania pierwszej pomocy oraz instrukcje jej udzielania,
- w związku z wątpliwościami związanymi z organizacją dwóch turnusów wypoczynku letniego w formie wyjazdowej przeprowadzono rozmowy telefoniczne z wizytatorem Kuratorium Oświaty we Wrocławiu.

Od kilku lat najwięcej form wypoczynku organizowanych jest na terenie gminy Walim.

V. Zakłady produkcji żywności, żywienia i obrotu środkami spożywczymi oraz wytwórnie materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością

W 2017 r. na terenie powiatu wałbrzyskiego skontrolowano 232 zakłady żywnościowo - żywieniowe spośród 2029 ujętych w rejestrze zakładów.

Pracownicy Oddziału Higieny Żywności, Żywienia i Przedmiotów Użytku przeprowadzili łącznie 296 kontroli.

W wyniku oceny stanu sanitarnego zakładu, przeprowadzonego na podstawie arkusza oceny stanu sanitarnego zakładu – ze 117 zakładów 12 oceniono jako niezgodnych z wymaganiami sanitarnymi.

W wyniku podjętych działań wydano 16 decyzji nakazujących poprawę stanu sanitarno-higienicznego, w tym 1 decyzję o zakazie produkcji oraz nałożono 31 mandatów na łączną kwotę 10150,00 złotych. Ogółem pobrano do badania laboratoryjnego 32 próbki żywności, materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, w tym zdyskwalifikowano 4 próbki.

Prowadzono działania związane z powiadomieniami alarmowymi w systemie RASSF (Rapid Alert System for Food and Feed) Wczesnego Ostrzegania o Niebezpiecznych Produktach Żywnościowych i Środkach Żywienia Zwierząt - zharmonizowanego z systemem działającym w UE (w kraju siecią powiadamiania kieruje Główny Inspektor Sanitarny).

Przeprowadzono kontrole sanitarne - sprawdzano wycofanie z obrotu wymienionych w powiadomieniach alarmowych produktów spożywczych, materiałów i wyrobów do kontaktu z żywnością, które mogą stwarzać zagrożenie dla zdrowia lub życia konsumentów.

W wyniku przeprowadzonych urzędowych kontroli żywności w niżej wymienionych grupach zakładów stwierdzano najczęściej występujące nieprawidłowości sanitarne:

W grupie piekarni:

- nieprawidłowy stan techniczny pomieszczeń produkcyjnych,
- procedury GHP/GMP oraz systemu HACCP nie są przestrzegane,

- brak warunków do mycia rąk,
- niesprawny system kanalizacyjny w zakładzie,
- brak czystości i porządku w pomieszczeniach zakładu,
- brak odpowiednich warunków do przebierania się przez personel,
- nieprawidłowe warunki magazynowania surowców.

W tej grupie zakładów wydano 2 decyzje administracyjne. Nałożono 2 mandaty na kwotę 600 zł.

W grupie sklepów:

- oferowanie do sprzedaży środków spożywczych po upływie terminu przydatności do spożycia oraz dacie minimalnej trwałości,
- brak warunków do mycia rąk,
- brudno utrzymane pomieszczenia zakładu,
- nieprawidłowe warunki przechowywania środków spożywczych,
- brak odpowiednich warunków do przebierania się przez personel,
- brudne wózki i koszyki zakupowe dla klientów,
- brak aktualnego zaświadczenia z badań lekarskich do celów sanitarno-epidemiologicznych.

Nałożono 9 mandatów na łączną kwotę 2800 zł. Wydano 4 decyzje administracyjne.

W grupie zakładów prowadzących żywienie zbiorowe otwarte w tym zakłady małej gastronomii:

- układ i rozplanowanie pomieszczeń niezgodne z projektem technologicznym,
- nieprawidłowy stan techniczny pomieszczeń,
- brak zabezpieczenia zakładu przed dostępem szkodników,
- brak czystości i porządku w pomieszczeniach zakładu,
- nieprawidłowe warunki przechowywania żywności,
- brak warunków do mycia rąk,
- nieprzestrzeganie opracowanych procesów GHP/GMP oraz systemu HACCP,
- stwierdzono środki spożywcze po upływie terminu przydatności do spożycia oraz dacie minimalnej trwałości,
- zniszczony sprzęt produkcyjny,
- brudno utrzymane toalety dla personelu,
- brak badania jakości wyrobu gotowego nietrwałego mikrobiologicznie produkowanego w zakładzie,
- nieprawidłowo przechowywane opakowania jednorazowego użycia.

Stosowano karanie mandatowe w 14 zakładach. Wydano 7 decyzji administracyjnych

w tym 1 decyzję o zakazie produkcji dań sporządzanych na bazie gotowych produktów mrożonych

W grupie zakładów żywienia zbiorowego zamkniętego:

- w sposób niewłaściwy podawania jest konsumentom informacja na temat alergenów lub reakcji nietolerancji w przypadku użycia do produkcji posiłków substancji lub produktów wymienionych w załączniku II rozporządzenia 1169/2011 dnia 25 października 2011 r. w sprawie przekazywania konsumentom informacji na temat żywności,
- brudno utrzymane pomieszczenia zakładu,
- stwierdzono środki spożywcze po upływie terminu przydatności do spożycia oraz dacie minimalnej trwałości, o zmienionych cechach organoleptycznych,
- brak odzieży ochronnej personelu,
- nieprawidłowy stan techniczny pomieszczeń,
- brak realizacji procedur GHP/GMP oraz systemu HACCP,
- zakład nieprawidłowo zabezpieczony przed dostępem szkodników.

W tej grupie zakładów nałożono 5 mandatów na łączną kwotę 1150,00 zł. Wydano 3 decyzje administracyjne.

W trakcie kontroli przeprowadzono ocenę jadłospisów dekadowych pod kątem realizacji zasad racjonalnego żywienia. Stwierdzano następujące nieprawidłowości:

- nie uwzględnia się rodzaju stosowanych wędlin, napojów, pieczywa,
- do posiłku obiadowego nie podaje się pełnowartościowego białka pochodzenia zwierzęcego,
- nie podaje się porcji warzyw każdego dnia w posiłku obiadowym,
- nie podaje się jogurtu lub mleka acidofilnego,
- stosuje się wysokotłuszczowe artykuły spożywcze,
- nie podaje się rodzaju stosowanego pieczywa.

Polecono uwzględnić wniesione uwagi przy układaniu jadłospisów i stosować wytyczne w zakresie racjonalnego żywienia.

VI. Zakłady Służby Zdrowia

Informacja o stanie sanitarnym placówek działalności leczniczej z terenu powiatu wałbrzyskiego w 2017 r.

Oddział Epidemiologii prowadzi działalność w zakresie:

- zapobiegania i zwalczania chorób zakaźnych
- rejestracji zgłoszeń chorób zakaźnych
- organizacji i kontroli pracy punktów szczepień
- rejestracji, analizy, zgłaszania niepożądanych odczynów poszczepiennych
- wykonawstwa szczepień ochronnych,
- zamawiania, dystrybucji i kontroli w zakresie gospodarki szczepionkami w punktach szczepień
- rejestracji ognisk zakażeń szpitalnych
- ewidencji i kontroli placówek lecznictwa
- współpraca z Inspekcją Weterynaryjną

Kontrole uwzględniały takie zagadnienia jak:

- stan sanitarny i techniczny pomieszczeń
- zaopatrzenia w środki dezynfekcyjne odzież i sprzęt jednorazowego użycia
- ocenę procedur dezynfekcji, sterylizacji
- ocenę postępowania z odpadami medycznymi
- ocenę postępowania poekspozycyjnego
- ocenę sprzątania pomieszczeń
- ocenę wykonawstwa szczepień
- stan magazynowy i warunki przechowywania szczepionek

W 2017 roku przeprowadzono 72 kontrole, skontrolowano 42 placówki lecznictwa spośród 101 zarejestrowanych.

W skontrolowanych placówkach nie stwierdzono nieprawidłowości. Postępowanie w zakresie dezynfekcji, sterylizacji, gospodarki odpadami medycznymi oraz prania bielizny prowadzone było w sposób prawidłowy, zgodnie z procedurami. Placówki posiadają opracowane i wdrożone procedury higieniczne, prowadzona jest kontrola wewnętrzna.

Wydano: 3 decyzje płańnicze i 4 opinie o spełnieniu warunków sanitarno – technicznych, 2 postanowienia dla podmiotów leczniczych, które nie zrealizowały do końca 2017 r. programów dostosowawczych. Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny wydając postanowienia dla:

- Zakładu Lecznictwa Odwykowego dla Osób Uzależnionych od Alkoholu przy ul. Parkowej 8 w Czarnym Borze Zakład – postanowił, że brak spełnienia wymagań nie ma wpływu na bezpieczeństwo pacjentów. Zakład nie spełnia wymagań w zakresie wykonania podłóg i połączenia ścian w sposób umożliwiający mycie i dezynfekcję. Wymóg został częściowo zrealizowany. Zakończenie prac zaplanowano na 30 grudnia 2018 r.

- NZOZ „ZDROWIE” przy ul. Wałbrzyskiej 19 w Boguszowie – Gorcach postanowił, że brak spełnienia wymagań nie ma wpływu na bezpieczeństwo pacjentów. Obiekt nie spełnia wymagań w zakresie braku miski ustępowej w kabinie higienicznej przy gabinecie badań ginekologicznych. Planowany termin zakończenia prac 31 grudnia 2018 r.

W roku sprawozdawczym do PSSE wpłynął wniosek o przeprowadzenie kontroli w Zakładzie Lecznictwa Odwykowego przy ul. Parkowej 8 w Czarnym Borze w związku z nieprawidłowym stanem sanitarno - technicznym. Pracownicy Oddziału Epidemiologii podjęli czynności kontrolne w tej placówce. Podczas kontroli sprawdzono zasadność zarzutów dotyczących:

- niedrożności kanałów wentylacyjnych,
- uszkodzonej malatury na ścianach,
- uszkodzonych paneli podłogowych i drzwi wraz z ościeżnicami,
- braku: dozowników przy umywalkach w węzłach sanitarnych i półek w kabinach prysznicowych na środki higieny oraz podajników na ręczniki jednorazowego użycia i papier toaletowy,
- bielizny pościelowej niedostosowanej do wielkości łóżka,
- nieprawidłowego postępowania z ustnikami do badania pacjentów alkomatem.

W dniu kontroli przedstawiono do wglądu:

- protokoły okresowej Kontroli Przewodów Kominowych: dymowych oraz grawitacyjnych przewodów spalinowych i wentylacyjnych z grudnia 2016 r., które wykazały prawidłowe i bezpieczne ich funkcjonowanie.
- Plan Remontów i Napraw Niezbędnych do bieżącego funkcjonowania placówki na rok 2017 z uwzględnieniem remontów: węzłów sanitarnych, pokoi pacjentów, wymiany oświetlenia, naprawy instalacji wodno – kanalizacyjnej.

Podczas kontroli uzupełniono brakujące dozowniki na mydło, półki w kabinach prysznicowych, podajniki na ręczniki jednorazowego użycia oraz na papier toaletowy. Aktualnie trwa remont w pomieszczeniach obiektu.

W roku sprawozdawczym: w pomieszczeniach Zakładu Opiekuńczo – Leczniczego „Biały Orzeł” przy ul. Parkowej 5 w Sokołowsku wydzielono 4 sale z 6 łózkami dla pacjentów sztucznie wentylowanych. W pomieszczeniach Przychodni Specjalistycznej SJ Regina i Walenty Śliwa przy ul. Zacisze 3 w Szczawnie Zdroju rozpoczęła działalność filia Hospicjum Domowego Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej Poradnia Opieki Hospicyjno – Paliatywnej ul. Krasieńskiego 8 w Wałbrzychu w zakresie domowej opieki hospicyjnej dla pacjentów z terenu powiatu wałbrzyskiego.

Egzekwowano zgłaszanie przypadków chorób zakaźnych przez placówki leczenia zgodnie z obowiązującymi przepisami. Sporządzano dwutygodniowe, kwartalne, roczne sprawozdania o zachorowaniach na choroby zakaźne, zakażeniach i zatruciach.

Przeprowadzono 133 wywiady epidemiologiczne.

Prowadzono rejestrację zgłaszanych chorób zakaźnych i biologicznych czynników chorobotwórczych w tym chorych na gruźlicę. W roku sprawozdawczym zarejestrowano 8 chorych na gruźlicę mieszkających na terenie naszego powiatu (w tym 6 zachorowań na

gruźlicę prątkującą i 2 zachorowania na gruźlicę nieprątkującą). Osoby chorujące na gruźlicę pochodzą w większości ze środowiska o niskim statusie materialnym. Chorzy, to mężczyźni w przedziale wiekowym od 45 do 65 roku życia. Nadzorem objęto również osoby z otoczenia tych chorych.

Na terenie powiatu zarejestrowano 7 przypadków zachorowań wywołanych przez pałeczki Salmonella, przebadano 5 ozdowieńców, 1 ozdowieńca przeniesiono do rejestru nosicieli.

Zarejestrowano 2 nosicieli, 1 skreślono z rejestru, 1 nosiciela przeniesiono do rejestru na rok 2018.

Nadzór epidemiologiczny prowadzono wobec osób zakażonych wirusami HBV i HCV. Pod nadzór lekarzy pierwszego kontaktu skierowano 3 osoby zakażone wirusem HBV i 11 osób z otoczenia zakażonego oraz 11 osób zakażonych wirusem HCV.

Sprawowano nadzór nad wykonawstwem obowiązkowych szczepień ochronnych oraz nad gospodarką preparatami szczepionkowymi i obiegiem kart szczepień.

Prowadzono rejestr niepożądanych odczynów poszczepiennych. W roku sprawozdawczym zgłoszono 14 odczynów poszczepiennych u dzieci.

Zarejestrowano 12 przypadków pokąsań u ludzi przez zwierzęta (w tym 7 przez psy, 4 przez koty i 1 dzikie zwierzę). Osoby te objęto nadzorem i pouczono o konieczności konsultacji z lekarzem podstawowej opieki zdrowotnej. Szczepieniu p/wścieklicznie zostały poddane 3 osoby.

Współpracowano z Powiatowym Lekarzem Weterynarii i Zakładem Higieny Weterynaryjnej we Wrocławiu w zakresie nadzoru epidemiologicznego nad podejrzeniami zachorowań na wścieklicznę.

Współpracowano z innymi Powiatowymi Stacjami Sanitarnymi w zakresie zgłaszalności chorób zakaźnych, objęcia nadzorem osób chorych i osób z ich otoczenia.

Udzielano informacji osobiście lub telefonicznie na tematy dotyczące chorób zakaźnych, szczepień ochronnych mieszkańcom powiatu, w tym osobom wyjeżdżającym za granicę.

Propagowano szczepienia przeciwko grypie sezonowej, inwazyjnej chorobie meningokokowej i zakażeniom pneumokokowym.

**Sytuacja epidemiologiczna chorób zakaźnych na terenie powiatu wałbrzyskiego
w 2017 r.**

Jednostka chorobowa		Liczba zachorowań	Zapadalność
Ospa wietrzna		245	430,97
Wirusowe zapalenie wątroby typu A		1	1,76
Wirusowe zapalenie wątroby typu B		3	5,28
Wirusowe zapalenie wątroby typu C		11	19,35
Szkarlatyna		14	24,63
Wirusowe zakażenia jelitowe	wywołane przez rotawirusy	17	29,9
	inne określone	2	3,52
	nie określone	7	12,31
Inne bakteryjne zakażenia jelitowe	wywołane przez Clostridium difficile	3	5,28
	nie określone	25	43,98
Biegunka i zapalenia żołądkowo-jelitowe o prawdopodobnie zakaźnym pochodzeniu		20	35,18
Salmonellozowe zatrucia pokarmowe		7	12,31
Borelioza		40	70,36
Nagminne zapalenie przyusznic		2	3,52
Krzusiec		2	3,52

VI. Ocena stanu sanitarno-technicznego obiektów wczasowo-turystycznych w 2017 roku

1. Baza noclegowa.

W 2017 r. skontrolowano 28 obiektów, świadczących usługi noclegowe dla turystów, w tym: 9 hoteli, 1 pensjonat i 18 innych tego typu obiektów. Wszystkie obiekty odznaczały się prawidłowym stanem sanitarno-technicznym.

Z roku na rok stan sanitarny i techniczny obiektów świadczących usługi hotelarskie poprawia się, właściciele prowadzą remonty i modernizacje, które podnoszą standard świadczonych usług i estetykę obiektów.

Szczególną uwagę należy zwrócić na podmioty świadczące usługi noclegowe (pokoje gościnne i gospodarstwa agroturystyczne), wykorzystujące wodę pochodzącą z indywidualnego ujęcia, które nie prowadzą kontroli wewnętrznej nad jakością wody przeznaczoną do spożycia przez ludzi, co stwarza bezpośrednie zagrożenia dla zdrowia i życia gości.

Ponadto zgodnie z rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. z 2017 r. poz. 2294) w obiektach zamieszkania zbiorowego istnieje obowiązek monitorowania obecności pałeczek z rodzaju *Legionella* sp. W związku z powyższym, w celu zapewnienia właściwej jakości ciepłej wody należy badać wodę z instalacji ciepłej wody przynajmniej raz na 3 lata (przy czym po pierwszym badaniu, w którym uzyskano prawidłowy wynik, kolejne powinno być wykonane już po roku) w minimum 2 punktach zlokalizowanych:

- w najbliższym punkcie czerpalnym na wypływie ze zbiornika ciepłej wody lub,
- w najdalej położonym punkcie czerpalnym od zbiornika ciepłej wody,

Zgodnie z ustawą z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach turystycznych (Dz. U. z 2016 r. poz. 187 z późn. zm.) wójt, burmistrz, prezydent dokonuje wpisu wybranych podmiotów, świadczących usługi hotelarskie do ewidencji i może żądać od osób podejmujących tego typu działalność opinii Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Wałbrzychu, potwierdzającej, że obiekt jest pod względem sanitarnym bezpieczny dla przebywających w nim gości.

2. Baseny i kąpieliska

Na nadzorowanym terenie w sezonie letnim 2017 r. uruchomiono 3 miejsca wykorzystywane do kąpieli „Słoneczne” oraz przy ul. Spacerowej 6 na Jeziorze Bystrzyckim w Zagórzu Śląskim, a także zalew w Starych Bogaczowicach.

Organizatorzy miejsc przed ich udostępnieniem wykonali badania próbek wody, które następnie przedłożyli PPIS w Wałbrzychu, celem uzyskania bieżącej oceny jakości wody (pozytywna dla każdego z wyznaczonych miejsc wykorzystywanych do kąpieli).

Kontrola sanitarna plaży oraz zaplecza w miejscach wykorzystywanych do kąpieli nie wykazała nieprawidłowości w zakresie utrzymania bieżącej czystości i porządku, w tym w zapewnionych toaletach. Tak jak w latach ubiegłych obiekty były oznakowane właściwymi

tablicami informacyjnymi.

W sezonie letnim 2017 r., tak jak w roku ubiegłym, na terenie powiatu działał basen odkryty przy ul. Dolnej 2 w Głuszycy, który nie spełnia definicji pływalni, zawartej w ustawie z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych (Dz. U. z 2016 r., poz. 656 z późn. zm.) ze względu na brak stałego przepływu wody w nieckach basenowych (stały system cyrkulacji), zatem nie podlega rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 9 listopada 2015 r. w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać woda na pływalniach. Z niecek basenu odkrytego w ramach nadzoru sanitarnego i kontroli wewnętrznej pobrano 6 próbek wody do badań bakteriologicznych, które nie wykazały przekroczeń. Ponadto w trakcie sezonu zarządca przeprowadził badania wody z niecek w kierunku parametrów fizykochemicznych. W niecce średniej i dużej stwierdzono podwyższoną wartość mętności, stężenie THM i chloroformu. W trakcie sezonu stan sanitarno-techniczny i porządkowy zaplecza na basenie był prawidłowy. W związku z powyższym na koniec roku basen kąpielowy w Głuszycy został oceniony pozytywnie.

Na terenie powiatu funkcjonuje pływalnia w hotelu „Piotr” przy ul. Kościuszki 4 w Boguszowie-Gorcach, z której pobrano 3 próbki wody do badań fizykochemicznych i 4 do badań mikrobiologicznych z niecki, jacuzzi i brodzika oraz 1 próbkę ciepłej wody do badań w kierunku bakterii Legionella pod prysznicem.

Na podstawie art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 1261) oraz § 4 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 9 listopada 2015 r. w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać woda na pływalniach (Dz. U. z 2015 r. poz. 2016) Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Wałbrzychu wydał negatywną ocenę o jakości wody dla wyżej wymienionej pływalni z uwagi na:

- brak badania jakości wody w nieckach basenowych przez zarządcę z wymaganą częstotliwością oraz w zakresie obowiązujących parametrów mikrobiologicznych i fizykochemicznych,
- nieprzekazywanie na bieżąco PPIS w Wałbrzychu sprawozdań z przeprowadzonych analiz laboratoryjnych wody zgodnie z ustalonym harmonogramem w ramach kontroli wewnętrznej,
- nieinformowanie ludności o jakości wody na pływalni.

W wyniku kontroli obiektu kwestionowano jego stan sanitarno-techniczny. Uchybienia dotyczyły zniszczonych z zardzewiałą powierzchnią szafek ubraniowych dla użytkowników pływalni oraz braku wentylacji mechanicznej w pomieszczeniach magazynowania i dawkowania podchlorynu sodu oraz kwasu siarkowego. W związku z powyższym PPIS w Wałbrzychu wydał decyzję zobowiązującą właściciela do usunięcia nieprawidłowości w terminie do dnia 30 grudnia 2017 r.

3. Obiekty PKP

W roku objętym sprawozdaniem przeprowadzono kontrolę Stacji PKP Boguszów-Gorce przy ul. Dworcowej oraz Boguszów Zachód. Obiekty te są silnie wyeksploatowane i wymagają modernizacji. Niemniej jednak w 2017 r. w trakcie kontroli nie stwierdzono na skontrolowanych Stacjach PKP nieprawidłowości sanitarnych..

4. Tereny rekreacyjne

W 2017 roku skontrolowano 10 terenów rekreacyjnych na terenie powiatu, między innymi Kompleks sportowo-rekreacyjny przy ul. Kłodzkiej w Jedlinie-Zdroju, Park Zdrojowy w Szczawnie-Zdroju, Kompleks turystyczny Osówka w Sierpnicy, Sztolnie Walimskie, Kompleks „Włodarz” w Jugowicach. Wszystkie skontrolowane obiekty odznaczały się właściwym stanem sanitarno-porządkowym

W 2017 roku skontrolowano 40 placów zabaw na terenie powiatu wałbrzyskiego. W wyniku kontroli wydano zalecenia zarządom obiektów zlokalizowanych na terenie gmin Głuszycy, Mioszów, Walim, Stare Bogaczowice dotyczące:

- naprawy uszkodzonego sprzętu zabawowego,
- naprawy zniszczonej obudowy piaskownicy,
- naprawy ogrodzenia placu zabaw.

Zgodnie z zaleceniami GIS piasek w kontrolowanych piaskownicach był wymieniany przed lub na początku sezonu letniego, dodatkowo w trakcie sezonu był czyszczony i uzupełniany, co w większości przypadków potwierdzały przedłożone faktury z zakupu i wymiany piasku. Ponadto należy zauważyć, że kontrole nie wykazały nieprawidłowości w zakresie sanitarnym i porządkowym w obrębie piaskownic.

W 2017 roku nie przeprowadzono badań piasku w zewidencjonowanych piaskownicach.

VIII. Ocena stanu sanitarno-technicznego innych obiektów użyteczności publicznej w 2017 roku

1. Zakłady fryzjerskie, kosmetyczne i odnowy biologicznej

Na terenie powiatu wałbrzyskiego w 2017 roku skontrolowano 30 obiektów świadczących usługi fryzjerskie, kosmetyczne i odnowy biologicznej (pozostające w ewidencji PSSE w Wałbrzychu) pod kątem spełnienia ogólnych wymogów sanitarnych, a przede wszystkim zagrożenia przeniesienia chorób zakaźnych i zakażeń.

Przeprowadzone kontrole nie wykazały naruszenia wymagań wyżej cytowanej ustawy, procedury postępowania ze sprzętem kosmetycznym i fryzjerskim były prawidłowe, nie kwestionowano również czystości i porządku w pomieszczeniach zakładów (w kilku

przypadkach wydano doraźne zalecenia, wpisane do książki kontroli, w zakresie między innymi odnowienia ścian w pomieszczeniach obiektu, oznakowania opakowań zastępczych kosmetyków).

Funkcjonujące na terenie powiatu salony kosmetyczne do zabiegów naruszających ciągłość tkanek ludzkich wykorzystują sprzęt jednorazowy, sterylizowany we własnym zakresie w autoklawie lub zlecają tę usługę podmiotowi zewnętrznemu.

2. Ustępy publiczne

W 2017 roku skontrolowano 5 ustępów publicznych zlokalizowanych w Szczawnie-Zdroju, Jedlinie-Zdroju, Mioszowie, Walimiu oraz Zagórzcu Śląskim. Wszystkie obiekty odznaczały się prawidłowym stanem sanitarno-technicznym.

3. Wiaty przystankowe

W roku objętym sprawozdaniem przeprowadzono kontrole 49 przystanków komunikacji pozamiejskiej, zlokalizowanych na terenie gmin Czarny Bór, Głuszyca, Jedlina-Zdrój, Boguszów-Gorce, Szczano-Zdrój oraz Stare Bogaczowice. Wszystkie skontrolowane wiaty przystankowe zostały ocenione pozytywnie pod względem sanitarno-technicznym na koniec roku. Niemniej jednak w przypadku przystanków w gminie Głuszyca i Stare Bogaczowice wydano zalecenia doprowadzenia ławek dla podróżnych do właściwego stanu technicznego.

4. Szpitale uzdrowiskowe i sanatoria

Na nadzorowanym terenie zewidencjonowanych jest 5 szpitali uzdrowiskowych, w tym 3 szpitale w Szczawnie-Zdroju oraz 2 w Jedlinie-Zdroju, należące do „Uzdrowiska Szczawno-Jedlina” S.A. w Szczawnie-Zdroju. W 2017 r. skontrolowano 4 obiekty, gdyż Szpital Uzdrowiskowy „Korona Piastowska” przy ul. Wojska Polskiego 1 w Szczawnie-Zdroju został wyłączony z użytkowania. W skontrolowanych obiektach nie stwierdzono uchybień sanitarno-technicznych, które wymagały wszczęcia postępowania administracyjnego. Wydano natomiast doraźne zalecenia pokontrolne dotyczące odnowienia powłok malarskich w pomieszczeniach oraz wymiany uszczelek silikonowych w toaletach.

Jednocześnie należy nadmienić, że „Uzdrowisko Szczawno-Jedlina” S.A. wykonuje szereg prac modernizacyjnych podnoszących standard w udostępnianych kuracjom obiektach oraz sukcesywnie przystosowuje szpitale uzdrowiskowe do zapisów rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 2 kwietnia 2012 r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać zakłady i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego (Dz. U. z 2012 r., poz. 452 z późn. zm.).

Znajdujące się na podległym terenie szpitale uzdrowiskowe posiadają opracowane instrukcje postępowania z odpadami medycznymi, z bielizną czystą i brudną oraz dekontaminacji sprzętu, urządzeń i pomieszczeń. Sposób postępowania z bielizną brudną

i czystą w tych obiektach jest prawidłowy. Odpady medyczne są odbierane przez wyspecjalizowaną firmę.

Ponadto na terenie gmin uzdrowskich powiatu funkcjonuje 8 sanatoriów, w tym:

- 5 sanatoriów uzdrowskich w Szczawnie-Zdroju należących do „Uzdrowska Szczawno-Jedlina” S.A. w Szczawnie-Zdroju,
- Sanatorium Uzdrowskie „Azalia” przy ul. Ofiar Katynia 3/5 w Szczawnie-Zdroju, należące do „Sanatoriów Dolnośląskich” Spółka z o.o. w Sokołowsku,
- Sanatorium „VILLA KOSMOWSKI” przy ul. Kościuszki 18 w Szczawnie-Zdroju, należące do firmy Zarządzanie Hotelami, Ryszard Kosmowski, ul. Polna 7c, 62-330 Nekla,
- Sanatorium Uzdrowskie „Zacisze” przy ul. Okrężnej 1 w Szczawnie-Zdroju należące do Centrum Pielęgnacyjno-Opiekuńczego „EWA-MED” Sp. z o.o., ul. Trzebnicka 49, 55-120 Oborniki Śląskie.

W okresie obejmującym sprawozdanie skontrolowano wszystkie zewidencjonowane obiekty w tej grupie. W wyniku przeprowadzonych kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości sanitarno-technicznych w sanatoriach.

PSSE w Wałbrzychu nadzoruje trzy uzdrowskie zakłady rehabilitacyjne, tj.:

- Centrum Rehabilitacji i Balneologii w Szczawnie-Zdroju,
- Centrum Rehabilitacji i Balneologii w Jedlinie-Zdroju,
- Zakład Rehabilitacji Leczniczej w Sanatorium Uzdrowskim „Azalia” w Szczawnie-Zdroju.

Nadal doprowadzenia do właściwego stanu sanitarno-technicznego wymagają ściany i sufity w gabinetach zabiegowych w Centrum Rehabilitacji i Balneologii w Szczawnie-Zdroju. Ze względu na zakres prac oraz konieczność przeprowadzenia przetargów na wykonanie remontów przychyłono się do kolejnego wniosku zarządcy obiektu o wydłużenie terminu decyzji (postępowanie w sprawie toczy się od 2013 r.). Ponadto prowadzone jest postępowanie administracyjne na doprowadzenie do właściwego stanu sanitarno-technicznego ściany w sali gimnastycznej w Centrum Rehabilitacji i Balneologii w Jedlinie – Zdroju (budynek „Teresa”) z terminem wykonania obowiązku do dnia 30 czerwca 2018 r.

Wyżej wymienione obiekty posiadają opracowane procedury dezynfekcji sprzętu wykorzystywanego do zabiegów rehabilitacyjnych oraz dekontaminacji pomieszczeń.

Działalność w zakresie oświaty zdrowotnej i promocji zdrowia prowadzona przez Powiatową Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Wałbrzychu na terenie miasta Wałbrzych i powiatu wałbrzyskiego w 2017 roku

Działalność prowadzono poprzez:

- wdrażanie, koordynację, monitorowanie i ocenianie realizowanych programów z zakresu profilaktyki i promocji zdrowia,
- programowanie i realizację zadań skierowanych na rozwiązywanie problemów i minimalizowanie zagrożeń zdrowotnych,
- współpracę z podmiotami uczestniczącymi w procesie promocji zdrowia,
- inicjowanie działań prozdrowotnych.

Podjęmowano realizację zadań zleczanych przez instytucje nadrzędne oraz realizację działań lokalnych.

Instytucje i organizacje, z którymi współpracowano w ramach realizacji zadań:

- Główny Inspektorat Sanitarny,
- Urząd Miejski w Wałbrzychu,
- Dolnośląskie Centrum Onkologii,
- Starostwo Powiatowe w Wałbrzychu,
- PTOZ Oddział Terenowy w Wałbrzychu,
- Pro Femina. Stowarzyszenie Ochrony Zdrowia w Wałbrzychu,
- Komenda Miejska Policji w Wałbrzychu,
- Komenda Straży Pożarnej w Wałbrzychu,
- Straż Miejska w Wałbrzychu, Nadodrzański Oddział Straży Granicznej,
- Centrum Aktywnego Wypoczynku Aqua Zdrój w Wałbrzychu,
- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wałbrzychu,
- Stowarzyszenie Gmin Książańskich Euroregionu Nysa,
- Sejmik Województwa Dolnośląskiego,
- Szpital Ginekologiczno- Położniczy w Wałbrzychu,
- Ośrodek Społeczno- Kulturalny „Podzamecze” w Wałbrzychu,
- Fundacja MSD dla Zdrowia Kobiet,

- Dyrektorzy przedszkoli, nauczyciele,
- Dyrekcje i grona pedagogiczne szkół,
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu,
- Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Terenowy w Wałbrzychu,
- Wałbrzyski Ośrodek Kultury, Klub Kolarski KKW „Superior”,
- Teatr Dramatyczny im. Jerzego Szaniawskiego w Wałbrzychu,
- Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego w Wałbrzychu,
- podmioty lecznicze,
- „Uzdrowisko Szczawno- Jedlina” SA,
- Centrum Kulturalno-Kongresowe „Witold”,
- Centrum Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych w Wałbrzychu,
- Fundacja Edukacji Społecznej,
- Zespół Placówek Wsparcia Dziennego w Wałbrzychu,
- uczelnie wyższe,
- placówki wypoczynku dzieci i młodzieży,
- placówki usługowe – salony fryzjerskie, kosmetyczne i tatuażu,
- biura podróży, kluby seniora, biblioteki,
- lokalne mass media /radio, prasa, TV/.

W 2017 roku realizowano programy krajowe wynikające z polityki zdrowotnej państwa, programy wojewódzkie i lokalne, interwencje nieprogramowe oraz inne działania wynikające z sytuacji epidemiologicznej i potrzeb środowiska.

Realizowano działania dotyczące następujących problemów zdrowotnych:

- **Zapobieganie HIV/AIDS.**

Prowadzono działania z zakresu profilaktyki HIV/AIDS w oparciu o Krajowy Program Zwalczania AIDS i Zapobiegania Zakażeniom HIV opracowany na lata 2017-2021.

Opracowano sprawozdanie za 2016 r. Współpracowano z Powiatową Komisją Lekarską prowadzącą kwalifikację wojskową młodzieży. Odbyło się 11 spotkań, w trakcie których prowadzono edukację z zakresu profilaktyki HIV/AIDS i uzależnień wśród młodzieży podlegającej kwalifikacji wojskowej. Działaniami objęto 180 osób. W trakcie całego okresu kwalifikacyjnego prowadzono dystrybucję materiałów edukacyjnych – 415 osób otrzymało ulotki i broszury dot. profilaktyki HIV/AIDS.

Przeprowadzono 3 szkolenia dla 84 gimnazjalistów oraz 1 szkolenie dla 56 studentów Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Wałbrzychu.

Zagadnienia dotyczące profilaktyki HIV/AIDS stanowiły element bloku tematycznego w realizowanym programie „Razem przeciw zagrożeniom” skierowanym do uczniów szkół gimnazjalnych miasta Wałbrzycha (360 osób) oraz zawarto je w wytycznych programowych programu „Promocja Zdrowia w Sztuce Teatralnej Dziecięcej i Młodzieżowej- Wybieram Zdrowie”.

Działania wzmocniono poprzez obchody **Światowego Dnia Walki z AIDS**.

Formy realizacji:

- do massmediów, placówek nauczania i wychowania, podmiotów leczniczych, w tym Uzdrowiska Szczawno-Jedlina, MOPS Wałbrzych, wystosowano pismo dot. obchodów Światowego Dnia Walki z AIDS wraz z materiałami informacyjnymi (informacja dot. kampanii „Mam czas rozmawiać”, spoty radio i TV - 56 jednostek),
- umieszczono informację wraz z materiałami na stronie internetowej PSSE,
- na spotkaniu w Uzdrowisku Szczawno-Jedlina omówiono założenia obchodów oraz kampanii, przekazano materiały oraz udzielono instruktażu dotyczącego ich wykorzystania,
- na spotkaniu w Centrum Aktywnego Wypoczynku Aqua Zdrój udzielono instruktażu oraz przekazano materiały oraz spot (baner), który był wyświetlany na monitorze przez 2 tygodnie,
- w Wyższej Szkole Zarządzania i Przedsiębiorczości w Wałbrzychu zorganizowano i prowadzono punkt informacyjno-edukacyjny – przeprowadzono 55 rozmów indywidualnych dot. profilaktyki HIV/ AIDS, możliwości wykonania badań, punktach PKD. Uczestnicy rozmów otrzymali broszury oraz zakładki,
- w trakcie XXV Festiwalu „Promocja zdrowia w sztuce teatralnej dziecięcej i młodzieżowej- Wybieram Zdrowie” przeprowadzono pogadankę dotyczącą obchodów Światowego Dnia Walki z AIDS i profilaktyki HIV/AIDS. Ponadto w foyer Teatru Dramatycznego wyeksponowano materiały edukacyjne dot. profilaktyki HIV/AIDS (kolorowanki dla dzieci „Zawsze razem” i książeczki „Mali przyjaciele”) przekazano „Mini rozmówki” dla nauczycieli (200 osób).

Ekspozowano materiały edukacyjne w formie wystawy w PSSE w Wałbrzychu (57 osób).

Na stronie internetowej PSSE umieszczono informacje dot. kampanii „Mam czas rozmawiać”. Ogółem zasięg działań bezpośrednich – 1052 osoby.

- **Ogólnopolski program edukacyjny „Trzymaj Formę”.**

Celem programu jest edukacja dzieci i młodzieży oraz ich rodziców w zakresie kształtowania prozdrowotnych postaw związanych z właściwym odżywianiem i aktywnością fizyczną poprzez promocję aktywnego stylu życia i zbilansowanej diety w oparciu o odpowiedzialność indywidualną i wolny wybór jednostki. Realizowano XI edycję programu. Udzielano wsparcia merytorycznego i metodycznego oraz dostarczano materiały edukacyjne dotyczące omawianej tematyki placówkom nauczania i wychowania. Prowadzono instruktaże metodyczne w trakcie spotkań z koordynatorami szkolnymi. Przeprowadzono 11 wizytacji realizacji programu w szkołach. Prowadzono działania

w ramach konkursu „Konkurs wiedzy o zdrowym stylu życia Trzymaj Formę!” będącego elementem programu Trzymaj Formę.

W roku szkolnym 2016/2017 program realizowało 12 gimnazjów i 13 szkół podstawowych. W realizację programu włączyło się 201 nauczycieli i innych pracowników szkół.

Zasięg bezpośredni programu – 3987 uczniów i 1893 rodziców.

Tematyka wpływu żywienia i aktywności fizycznej na zdrowie była poruszana w trakcie podejmowanych przez Sekcję OZ i PZ działań opisanych w innych punktach, oraz działań organizowanych przy współpracy z innymi jednostkami.

- **Ogólnopolski Program Profilaktyki Palenia Tytoniu „Bieg po zdrowie”.**

Celem programu jest zwiększenie wiedzy i umiejętności uczniów na temat zdrowia w kontekście szkodliwości palenia papierosów. Program stanowi źródło rzetelnej wiedzy na temat zagadnień dotyczących palenia tytoniu i ukazuje korzyści wynikające z niepalenia papierosów. Forma programu sprzyja wzmocnieniu poczucia własnej wartości, przygotowuje do świadomych wyborów w obszarze własnego zdrowia oraz sprzyja wyrażaniu własnych oczekiwań i opinii. Adresatami programu są dzieci w wieku 9-11 lat.

W roku szkolnym 2016/2017 program realizowały 2 szkoły podstawowe – 6 klas. Przeprowadzono spotkanie informacyjne, przekazano materiały, przeprowadzono wizytacje i podsumowanie realizacji. Zasięg programu- 138 uczniów i 114 rodziców (252 osoby).

- **Ogólnopolski Program Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu.**

Działania z zakresu profilaktyki palenia tytoniu realizowano w oparciu o Ogólnopolski Program Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu na lata 2014-2018.

Tematyka profilaktyki palenia tytoniu była elementem edukacji w 10 punktach informacyjno-edukacyjnych w trakcie imprez ogólnospołecznych dla 466 osób (prowadzono pomiary ciśnienia krwi i CO w wydychanym powietrzu połączone z rozmowami indywidualnymi, przeprowadzono 6 badań CO i 310 RR/, rozdawano broszury i ulotki), 1 szkolenie dla studentów Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Wałbrzychu (56 osób), 11 prelekcji dla młodzieży podlegającej kwalifikacji wojskowej (180 osób) oraz programów lokalnych „Promocja zdrowia w sztuce Teatralnej Dziecięcej i Młodzieżowej- Wybieram Zdrowie” (1480 osób), „Razem przeciw zagrożeniom” (360 osób). Odbyły się 3 narady dla 6 osób.

Działaniami informacyjno-edukacyjnymi objęto 2548 osób.

Ponadto na poziomie lokalnym realizowano programy:

- **Program Edukacji Antytytoniowej „Nie pal przy mnie, proszę”.**

Celem programu jest zmniejszenie narażenia dzieci na bierne palenie tytoniu poprzez

zwiększenie wiedzy w zakresie odpowiedzialności za zdrowie, kształtowanie umiejętności dbania o zdrowie oraz kształtowanie postaw asertywnych.

Adresatami programu są dzieci klas I-III szkół podstawowych oraz ich rodzice i opiekunowie.

Koordynowano i monitorowano realizację programu.

Program realizowało 12 szkół podstawowych. Koordynatorzy szkolni wysoko ocenili program oraz zaangażowanie dzieci podczas realizacji programu. W programie wzięło udział 1197 dzieci i 497 rodziców.

Zasięg bezpośredni programu: 1099 dzieci – 497 rodziców – razem- 1596 osób.

○ **Program Profilaktyki Palenia Tytoniu „Znajdź właściwe rozwiązanie”.**

Celem programu jest zapobieganie paleniu tytoniu wśród młodzieży szkolnej poprzez zwiększenie wiedzy w zakresie szkodliwości dymu tytoniowego, kształtowanie umiejętności dbania o zdrowie własne i swoich bliskich oraz kształtowanie postaw asertywnych z unikaniem czynnego i biernego palenia tytoniu.

Adresatami programu są uczniowie starszych klas szkół podstawowych oraz gimnazjów.

Koordynatorzy szkolni, którzy prowadzą program od wielu lat, zostali przeszkoleni w poprzednich edycjach. Koordynowano, monitorowano program, udzielano instruktaży metodycznych i merytorycznych. Przeprowadzono analizę ankiet przekazanych przez koordynatorów szkolnych oraz ewaluację i podsumowanie realizacji programu.

Program realizowały 4 szkoły (2 podstawowe, 2 gimnazjalne). Zdaniem większości koordynatorów realizacja programu umożliwi rzeczowe i obrazowe przekazanie najistotniejszych informacji dotyczących palenia tytoniu oraz kształtowanie postaw zobowiązujących do niepalenia, dymy z niepalenia i odpowiedzialności za własne zdrowie.

Zasięg bezpośredni programu: 858 osób (678 uczniów oraz 180 rodziców).

Zasięg ogółem: 5002 osoby.

• **Światowy Dzień bez Papierosa.**

Działania skierowane były do społeczności lokalnej.

Odbyły się 3 spotkania organizacyjne w celu pozyskania partnerów do realizacji działań (9 osób). W trakcie spotkań omówiono założenia i cele obchodów Światowego Dnia bez Tytoniu pozostawiono materiały edukacyjne (plakaty, ulotki). Wygłoszono 1 wykład dla 56 studentów Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Wałbrzychu. W ramach 4 punktów informacyjno-edukacyjnych prowadzono działania informacyjne połączone z pomiarem ciśnienia krwi, pomiarem zawartości tlenku węgla w wydychanym powietrzu i rozdawnictwem materiałów oz (745 osób w tym 69 RR i 100 CO).

Zasięg: 810 osób.

Ponadto przekazano opracowania informujące o założeniach i celach Światowego Dnia Bez Tytoniu do placówek nauczania i wychowania oraz placówek leczniczych, jednostek współpracujących i lokalnych massmediów (129).

- **Światowy Dzień Rzucania Palenia Tytoniu.**

Działania skierowane były do społeczności lokalnej. Przekazano opracowania informujące o założeniach i celach Światowego Dnia Rzucania Palenia Tytoniu do placówek nauczania i wychowania oraz placówek leczniczych, jednostek współpracujących i lokalnych massmediów (122). Odbyły się 2 narady dla 5 osób, w trakcie których omówiono cele i założenia obchodów Światowego Dnia Rzucania Palenia Tytoniu. W siedzibie PSSE w Wałbrzychu zorganizowano wystawę materiałów edukacyjnych dot. palenia papierosów (115 osób). W ramach 3 punktów informacyjno-edukacyjnych przeprowadzono rozmowy indywidualne połączone z pomiarami zawartości tlenku węgla w wydychanym powietrzu i pomiarami ciśnienia krwi oraz rozdawnictwem materiałów edukacyjnych. (550 osób w tym 115 CO i 65 RR).

Zasięg: 792 osoby.

- **Ogólnopolski Przedszkolny Program Edukacji Antytytoniowej „Czyste Powietrze Wokół Nas”.**

Celem programu jest wzrost kompetencji rodziców w zakresie ochrony dzieci przed ekspozycją na dym tytoniowy oraz zwiększenie umiejętności dzieci w zakresie radzenia sobie w sytuacjach narażenia na bierne palenie.

Grupa docelowa: dzieci 5-6 letnie oraz ich rodzice i opiekunowie.

W roku szkolnym 2016/2017 program realizowało 15 przedszkoli i 5 oddziałów przedszkolnych. Przekazano materiały edukacyjne, udzielano wsparcia metodycznego i merytorycznego. Koordynowano i monitorowano realizację programu. W ramach monitoringu przeprowadzono 15 wizytacji realizacji programu w przedszkolach. Udzielano instruktaży metodycznych i merytorycznych.

Program cieszył się dużym zainteresowaniem. Dzieci i rodzice chętnie uczestniczyli w działaniach, wzbogacając wiedzę na temat profilaktyki antytytoniowej, szczególnie ochrony dzieci przed biernym paleniem.

Zasięg programu: 1706 osób (971dzieci oraz 735 rodziców).

Pracownicy Sekcji OZ i PZ brali udział w imprezach integracyjnych podsumowujących program, prowadząc dla rodziców punkty informacyjno- edukacyjne. Działaniami informacyjno- edukacyjnymi w trakcie 3 imprez objęto 435 osób.

- **Ogólnopolski projekt „Profilaktyczny program w zakresie przeciwdziałania uzależnieniu od alkoholu, tytoniu i innych środków psychoaktywnych”.**

W celu zmiany zachowań zdrowotnych przyszłych matek oraz poprawy zdrowia ich potomstwa Główny Inspektorat Sanitarny we współpracy z Państwową Agencją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Krajowym Biurem ds. Przeciwdziałania Narkomanii, Instytutem Medycyny Pracy oraz Instytutem Medycyny Wsi podjął realizację Profilaktycznego programu w zakresie przeciwdziałania uzależnieniu od alkoholu, tytoniu i innych środków psychoaktywnych- KIK/68 współfinansowanego w ramach Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy. Projekt wspierany jest przez elektroniczną platformę edukacyjną oraz działania prowadzone przez inne jednostki.

Głównym celem jest ograniczenie używania substancji psychoaktywnych przez kobiety w wieku prokreacyjnym.

Kontynuowane były działania w ramach kampanii społecznej „Nie pozwól odlecieć swojemu szczęściu”, której celem jest zwiększenie wiedzy na temat skutków zdrowotnych używania substancji psychoaktywnych, a także ograniczenie ich stosowania. Główną grupą docelową kampanii są kobiety w wieku prokreacyjnym, ciężarne oraz ich rodziny i bliscy. Wzmocnieniem dla działań jest promocja tematyki kampanii w trakcie udziału w imprezach dla środowisk lokalnych.

Przeprowadzono badania ankietowe kobiet (32) na oddziale położniczym w ramach ewaluacji projektu KIK/68.

Rozpropagowano kampanię społeczną Głównego Inspektoratu Sanitarnego „Melanż. Oczekiwania vs. rzeczywistość”. Wraz z informacją przesłano do gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych scenariusze zajęć, materiały i linki do stron kampanii. Informacje przesłano również do lokalnych mass-mediów oraz umieszczono na stronie internetowej PSSE.

W ramach działań programowych i kampanii prowadzono edukację w 11 punktach informacyjno-edukacyjnych zorganizowanych w trakcie imprez i działań o zasięgu ogólnospołecznym (festyn z okazji Dni Podzamcza, festyny rodzinne, akcje edukacyjne w Wyższej Szkole Zarządzania i Przedsiębiorczości oraz Centrum Aktywnego Wypoczynku). Działaniem objęto 915 osób (w tym 211 CO i 239 RR).

Ponadto prowadzono edukację dla studentów (1 szkolenie 56 osób), 11 pogadarek dla młodzieży objętej kwalifikacją wojskową (180 osób), prowadzono dystrybucję materiałów edukacyjnych wraz z instruktażem do podmiotów leczniczych (24 jednostki).

Ogólny zasięg działań kampanijnych: 1207 osoby.

W roku szkolnym 2016/2017 podjęto realizację IV edycji programu edukacyjnego skierowanego do młodzieży szkół ponadgimnazjalnych „ARS czyli jak dbać o miłość”, jednego z elementów projektu KIK/68.

Przeprowadzono 8 wizytacji realizacji programu w szkołach. Program realizowało 11 szkół ponadgimnazjalnych, edukacją objęto 345 uczniów oraz 234 rodziców.

Zasięg ogółem: 579 osób.

Zaproponowano szkołom realizację kolejnej edycji w roku szkolnym 2017/18.

Przeprowadzono 6 narad z koordynatorami (14 osób).

Dla szkół realizujących program Główny Inspektorat Sanitarny ogłosił konkurs na projekt edukacyjny pt „Szkoła wolna od używek”. Do 7 szkół realizujących program wysłano informację dotyczącą w/w konkursu. **Grupa uczniów z Zespołu Szkół Nr 4 - IV Liceum Ogólnokształcącego z Oddziałami Integracyjnymi im. Janusza Kusocińskiego w Wałbrzychu otrzymała wyróżnienie** podczas uroczystej gali wręczenia nagród w Warszawie.

- **Program „Wybierz Życie – Pierwszy Krok”.**

Program realizowany jest we współpracy z Fundacją MSD dla Zdrowia Kobiet oraz Fundacją Edukacji Społecznej. Jest on skierowany do uczniów szkół ponadgimnazjalnych – dziewcząt i chłopców z klas I, rodziców uczniów oraz kadry pedagogicznej. Program dotyczy profilaktyki raka szyjki macicy i zakażeń HPV. Jego głównym zadaniem jest zachęcanie do odpowiedzialności za zdrowie swoje i najbliższego otoczenia. W programie brało udział 5 szkół ponadgimnazjalnych. Udzielano konsultacji merytorycznych, przeprowadzono 6 instruktaży dla 14 osób, przekazano materiały do realizacji programu. Przeprowadzono szkolenie indywidualne.

Przeprowadzono 5 wizytacji mających na celu monitoring realizacji programu. Zasięg programu- 923 osoby.

- **Bezpieczny wypoczynek.**

Cel: Ograniczenie występowania wypadków i urazów oraz zagrożeń związanych z okresem ferii zimowych i wakacji letnich. Adresaci działań: społeczność powiatu wałbrzyskiego ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży.

Opracowano „Zalecenia zdrowotne na okres **ferii zimowych**”, opracowano i przygotowano materiały do wykorzystania w akcji zimowej. W opracowaniu zalecono nasilenie działań edukacyjnych w zakresie bezpieczeństwa, zapobiegania wypadkom i urazom dzieci i młodzieży w okresie ferii zimowych, kształtowania właściwych zachowań higienicznych chroniących przed chorobami zakaźnymi. Opracowanie przesłano do wszystkich szkół.

Przygotowano pakiety z materiałami edukacyjnymi z zakresu profilaktyki grypy, profilaktyki WZW A, bezpieczeństwa w trakcie uprawiania sportów i zabaw zimowych, profilaktyki uzależnień (zagrożenia zdrowotne związane z używaniem dopalaczy oraz czynnym i biernym paleniem papierosów). Materiały edukacyjne wraz z zaleceniami przekazywane były kierownikom zimowego wypoczynku przez pracowników Sekcji OZiPZ

oraz Sekcji HDM (17 osób). Udzielano instruktaży metodycznych i merytorycznych.

Podjęto współpracę z instytucjami organizującymi zajęcia dla dzieci i młodzieży w okresie ferii.

Prowadzono działania edukacyjne – punkty informacyjne (3-265 osób), dystrybucję materiałów edukacyjnych, prelekcje, pogadanki (8-135 osób), rozmowy indywidualne (129 osób), formy wizualne (365 osób) oraz konkursy, gry i zabawy w środowisku dzieci i młodzieży w świetlicach środowiskowych i innych zorganizowanych formach spędzania wolnego czasu.

Zasięg działań- 911 osób.

Działania prowadzono również w ramach **akcji letniej**. Do placówek nauczania i wychowania przesłano informację (prezentacja multimedialna i ulotki) dotyczącą zaleceń zdrowotnych na okres letni do wykorzystania w działaniach edukacyjnych skierowanych do dzieci i młodzieży (102). Opracowano materiały pomocne w prowadzeniu działań, które są przekazywane kierownikom placówek wypoczynku letniego oraz opiekunom wraz z instruktażem metodycznym i merytorycznym (43), w ramach punktów informacyjnych prowadzono rozmowy indywidualne (4- 185 osób). Zorganizowano 3 narady dla 11 osób oraz 1 spotkanie organizacyjne dla 3 osób.

Prowadzono działania edukacyjne – prelekcje, pogadanki (358 osób) oraz konkursy (37 osób), uroczyste zakończenie konkursu (50 osób), gry i zabawy w środowisku dzieci i młodzieży w świetlicach środowiskowych i innych zorganizowanych formach wypoczynku. Zorganizowano 3 wystawy (975 osób).

Zasięg działań- 1764 osób.

- **Światowy Dzień Zdrowia 2017.**

Światowy Dzień Zdrowia w 2017 r. obchodzono pod hasłem: „Depresja-porozmawiajmy o niej”. Działania kierowane były do społeczności lokalnej.

Opracowano i przekazano informacje do placówek nauczania i wychowania, uczelni wyższych, podmiotów leczniczych- 92 placówki. Opracowano materiały edukacyjne i promocyjne oraz wydrukowano materiały WHO- 1700 sztuk. W partnerstwie z Wyższą Szkołą Zarządzania i Przedsiębiorczości zorganizowano **Seminarium Naukowe „Depresja – porozmawiajmy o niej”** dla nauczycieli, pedagogów, psychologów, pracowników jednostek opiekuńczo- wychowawczych, resocjalizacyjnych, studentów- 142 osoby. W trakcie seminarium funkcjonował punkt edukacyjny, w którym prowadzono rozmowy instruktażowe i dystrybucję materiałów. Prowadzono narady i spotkania organizacyjne – 20 osób.

Współpracując z Ośrodkiem Społeczno-Kulturalnym Podzamcze przekazano materiały edukacyjne oraz zorganizowano międzyszkolny konkurs plastyczny dla uczniów szkół podstawowych „Wszystkie barwy radości”- (187 prac plastycznych). Uroczyste zakończenie konkursu oraz wystawa nagrodzonych prac odbyła się 12 kwietnia 2017 r.- 70

osób, nagrody ufundowane były przez PSSE w Wałbrzychu i OSK Podzamcze - przyznano 13 nagród oraz 17 wyróżnień w czterech kategoriach wiekowych.

Zorganizowano i poprowadzono punkt informacyjno-edukacyjny w trakcie obchodów „Światowego Dnia Zdrowia” pod hasłem „Depresja porozmawiajmy o niej” w Zespole Szkół Nr 1 w Wałbrzychu. W punkcie edukacyjno- informacyjnym prowadzono rozmowy indywidualne oraz dystrybucję materiałów edukacyjnych. W ciągach komunikacyjnych szkoły wyeksponowano tematyczne materiały edukacyjne opracowane przez uczniów (250 osób).

Informacje umieszczono na stronie internetowej PSSE oraz zorganizowano wystawę (186 osób). O działaniach informowały lokalne massmedia. Edukacja prowadzona była również w trakcie innych działań o zasięgu ogólnospołecznym.

Zasięg działań bezpośrednich – 877 osób.

- **„Światowy Dzień Seniora”.**

Współpracowano z Dziennym Domem Pobytu Seniora w Wałbrzychu, Biblioteką Miejską w Szczawnie Zdroju, Centrum Aktywności Lokalnej MOPS w Wałbrzychu- Klub Seniora, Ośrodkiem Społeczno- Kulturalnym SM Podzamcze. Zorganizowano 3 spotkania dla seniorów,

w trakcie których przeprowadzono szkolenia: „Nie daj się grypie”, „Zdrowy styl życia seniora”, „Żywność 60+”, „Wpływaj na swój umysł, podnoś jakość życia przez dietę i ćwiczenia” (35 osób). Przeprowadzono punkt informacyjno-edukacyjny w trakcie XXXVII Biegu Przełajowego „Podzamcze”. Prowadzono dystrybucję materiałów edukacyjnych, pomiary ciśnienia krwi połączone z rozmowami indywidualnymi na temat zdrowego stylu życia oraz profilaktyki grypy (30 seniorów).

Zasięg działań – 93 osoby.

- **Działania z zakresu profilaktyki zażywania środków zastępczych.**

Przygotowano materiały edukacyjne i przekazano nauczycielom i pedagogom w trakcie porad połączone z instruktażem w 5 szkołach ponadgimnazjalnych (16 osób), pracownikom Centrum Integracji Rodziny (2 osoby) oraz 1 nauczycielowi biorącemu udział w spotkaniu informacyjnym. Ponadto organizowano 2 spotkania informacyjne połączone z instruktażem dla 2 osób (terapeuta Centrum Integracji Rodziny i MONAR oraz pracownik Wałbrzyskiego Ośrodka Kultury). Wspólnie z Oddziałem Higieny Pracy przeprowadzono 3 szkolenia dla pedagogów, wychowawców reprezentujących 27 szkół, koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, rodziców zastępczych, pracowników Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, wychowawców i pedagogów Centrum Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych w Wałbrzychu, przekazano materiały edukacyjne - (62 osoby). W trakcie szkolenia dla 56 studentów PWSZ w Wałbrzychu omówiono m.in. zagadnienia dotyczące

środków zastępczych, przekazano materiały edukacyjne uczestnikom i wykładowcom do dystrybucji. Łącznie przeszkolono 118 osób.

Prowadzono 18 pogadankę połączonych z dystrybucją materiałów wśród młodzieży szkolnej, młodzieży podlegającej kwalifikacji wojskowej, uczestników wypoczynku zimowego i letniego. Ogółem w pogadankach uczestniczyło 388 osób. W programie „Razem przeciw zagrożeniom”, w którym ujęto min. tematykę środków zastępczych, uczestniczyło 360 osób (10 szkół gimnazjalnych). W ramach 15 punktów informacyjno-edukacyjnych prowadzono rozmowy indywidualne połączone z dystrybucją materiałów edukacyjnych (730 osób).

Ponadto rozmowy instruktażowe dot. dopalaczy wraz z dystrybucją materiałów prowadzone były również w punkcie edukacyjnym zorganizowanym w trakcie Seminarium z okazji Światowego Dnia Zdrowia w 2017 (140 osób). W przekazie edukacyjnym z zakresu profilaktyki HIV/AIDS prowadzonym przez pracowników Sekcji OZiPZ dla młodzieży zawarto treści związane ze środkami zastępczymi i ich wpływem na określone zachowania młodych ludzi i ich stan zdrowia. W trakcie realizacji Programu „Promocja zdrowia w sztuce teatralnej dziecięcej i młodzieżowej- Wybieram Zdrowie” przygotowano 2 sztuki poruszające problematykę uzależnień w tym dopalaczy (650 osób). Do dyrektorów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych wysłano pismo dotyczące informacji o badaniu „Młodzież a dopalacze- postawy i zachowania” (72 placówki) oraz informację na temat materiałów szkoleniowych dla nauczycieli z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom (41 placówek). Ponadto materiały edukacyjne były systematycznie przekazywane dla organizatorów zimowego i letniego wypoczynku (we współpracy z Sekcją HDM- 45), opiekunów zorganizowanych zajęć dla dzieci i młodzieży w czasie ferii zimowych i wakacji (10 w tym: biblioteki, świetlice środowiskowe, kluby młodzieżowe, półkolonie), 6 zakładów pracy (50 pracowników za pośrednictwem HP). Podczas Krajowych Mistrzostw „International Dance Organisation” prowadzono dystrybucję materiałów wraz z komentarzem dla 60 osób (młodzież).

Zasięg działań bezpośrednich: 2584 osób.

- **Program edukacyjny „Moje dziecko idzie do szkoły”.**

Program zakłada edukację dzieci klas I i ich rodziców w zakresie potrzeb zdrowotnych dziecka rozpoczynającego naukę w szkole. Program zaopatrzonej jest w poradnik dla nauczyciela, broszurkę dla każdego rodzica, kolorowankę i zakładkę dla każdego dziecka.

Program realizowało 6 szkół podstawowych i 2 przedszkola. Koordynatorów szkolnych przeszkolono w zakresie zagadnień merytorycznych i metodyki realizacji programu w poprzednich latach. Przekazano materiały do realizacji.

Realizacja programu przyczyniła się do zwiększenia współpracy nauczycieli i szkolnej służby zdrowia z rodzicami w zakresie kształtowania właściwych postaw zdrowotnych zarówno u dzieci jak i rodziców. Odbiorcy poszerzyli wiedzę na temat zdrowego stylu życia a zajęcia edukacyjne pozwoliły ograniczyć stres związany z pobytem dzieci w nowym środowisku.

Zasięg bezpośredni programu: 239 dzieci i 366 osób dorosłych - 605 osób.

Ogólnopolski Projekt „Lekki Tornister”.

Projekt jest odpowiedzią na ciągle nasilający się problem przeciążonych plecaków wśród uczniów klas I-III i do nich a także do ich rodziców i nauczycieli jest adresowany. Zakłada diagnozowanie problemu w środowisku oraz działania w zakresie profilaktyki wad postawy.

Wytyczne do realizacji projektu wraz z zaproszeniem przesłano do wszystkich szkół podstawowych. Program przyjęły 3 placówki. Przesłano pismo do wszystkich szkół podstawowych (30) dot. konkursu „Mały ekspert ds. Lekkiego Tornistra” oraz prowadzono dystrybucję materiałów edukacyjnych.

•Autorski lokalny program „Promocja Zdrowia w Sztuce Teatralnej Dziecięcej i Młodzieżowej- Wybieram Zdrowie”.

Celem programu jest wzrost poziomu wiedzy o zdrowiu, zapobieganie uzależnieniom, wyrabianie świadomości zdrowotnej i wrażliwości ekologicznej wśród dzieci i młodzieży oraz odpowiedzialności za zdrowie własne i innych, a także integracja środowiska szkolnego na rzecz promocji zdrowia.

Grupą docelową są uczniowie szkół podstawowych i gimnazjalnych miasta Wałbrzycha. Program składa się z kilku etapów: edukacyjnego, pracy nad sztuką teatralną, eliminacji oraz etapu festiwalowego. Elementem kończącym realizację programu w szkole jest opracowanie scenariusza oraz przygotowanie przez uczniów i nauczycieli sztuki teatralnej promującej zdrowie.

Sztuki prezentowane i oceniane są na przeglądach organizowanych w szkołach, po czym najlepsze kwalifikowane są do Festiwalu.

Inicjator programu, koordynator, realizatorzy: kierownik i pracownicy Sekcji Oświaty Zdrowotnej i Promocji Zdrowia Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Wałbrzychu, Partnerzy: Urząd Miejski w Wałbrzychu i Polskie Towarzystwo Oświaty Zdrowotnej Oddział Terenowy w Wałbrzychu.

Opracowano program i przekazano do wałbrzyskich szkół podstawowych i gimnazjalnych zapraszając do jego realizacji - program przyjęło 9 szkół. Przeprowadzono w tych szkołach wizytacje oceniając realizację programu w placówce oraz wartość merytoryczną opracowanej sztuki teatralnej. W części szkół przegląd sztuki połączony był z imprezą środowiskową dla społeczności szkolnej. Przeprowadzono 3 narady, 2 spotkania organizacyjne i 2 spotkania w ramach współpracy dla 28 osób.

W Teatrze Dramatycznym im. J. Szaniawskiego w Wałbrzychu 13 grudnia 2017r. odbył się XXV Festiwal „Promocja zdrowia w sztuce teatralnej dziecięcej i młodzieżowej – WYBIERAM ZDROWIE”.

W przeglądzie Festiwalowym 122 młodych aktorów zaprezentowało 9 najlepszych sztuk, byli jednocześnie aktorami i widzami. Wystawiając sztuki własnego pomysłu dzieci i młodzież wypowiadały się w nich przeciw uzależnieniom, mówiły o zdrowym stylu życia, właściwym odżywianiu, roli aktywności fizycznej dla zdrowia, itp. Prezentowane sztuki oceniane były pod względem wartości merytorycznych i artystycznych w osobnych kategoriach wiekowych.

W trakcie przerw pracownicy Sekcji OZiPZ prowadzili edukację - ze sceny przekazano informacje nt. znaczenia zdrowego stylu życia, profilaktyki określonych schorzeń, prowadzono dystrybucję materiałów oświatowo zdrowotnych, uczestnicy imprezy otrzymali książeczkę „Mali przyjaciele” oraz kolorowanekę wydaną przez Krajowe Centrum ds. AIDS.

Nauczyciele, opiekunowie grup teatralnych wyrazili swoją opinię o organizacji festiwalu poprzez odpowiedzi na pytania zawarte w ankiecie anonimowej.

Festiwal „Promocja zdrowia w sztuce teatralnej dziecięcej i młodzieżowej – Wybieram Zdrowie” został bardzo dobrze oceniony. Nauczyciele twierdzą, że taka forma edukacji zdrowotnej jest przystępna i ciekawa dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych.

W teatrze goszczono 200 osób (młodzi aktorzy, opiekunowie, goście, jury). Najlepszym zespołom przyznano dyplomy oraz nagrody rzeczowe w postaci sprzętu multimedialnego. Opiekunowie otrzymali podziękowania. Uczestnikom festiwalu – aktorom, widzom, gościom zapewniono poczęstunek.

Informację pisemną o realizowanym programie i organizowanym XXV Festiwalu oraz o wynikach i zwycięzcach przesłano do wszystkich lokalnych mass mediów (23), umieszczono na stronie PSSE. Kierownik Sekcji OZiPZ udzielił wywiadu dla Radio Wrocław oraz wziął udział w audycji „Gość Dnia” dla TV Wałbrzych.

Zasięg programu:

Program realizowało 9 szkół

Uczniów - 3770

Rodziców - 1170

Festiwal – 200 osób

Narady, spotkania – 28 osób

Massmedia- 23

Zasięg ogółem- 5191 osób

Wnioski –

Przedstawianie problemów zdrowotnych poprzez sztuki teatralne, jest ciekawą formą edukacji zdrowotnej, chętnie realizowaną przez dzieci i młodzież a prezentacja najlepszych spektakli na deskach teatru cieszy się od bardzo wielu lat niesłabnącym zainteresowaniem. Uczniowie wałbrzyskich szkół podstawowych i gimnazjalnych wystąpili w spektaklach, które zgodnie z przewodnim hasłem Festiwalu mówiły o tym jak dbać o zdrowie i jak je umacniać.

Przygotowując spektakle młodzież łączy przeżycia artystyczne ze zdobywaniem wiedzy, a prezentując je uczą swoich rówieśników

Profilaktyka zakażeń krwiopochodnych.

W ramach kontynuacji Kampanii Społecznej „HCV Jestem Świadom” prowadzono dystrybucję materiałów informacyjnych i edukacyjnych dla zakładów fryzjerskich, kosmetycznych i studiów tatuażu. We współpracy z Oddziałem Higieny Komunalnej przekazywano plany higieny i ulotki wraz z omówieniem do 38 salonów fryzjerskich, 22 kosmetycznych i 2 salonów tatuażu (75 osób). Przeprowadzono 5 pogadań dla 22 klientów w/w salonów. Umieszczono informacje na stronie internetowej PSSE.

Przeprowadzono szkolenie dla studentów Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej (56 osób) w zakresie profilaktyki zakażeń krwiopochodnych. Tematyka zakażeń krwiopochodnych zawarta jest w przekazie edukacyjnym i realizowana jest w ramach wszystkich działań z zakresu profilaktyki HIV/AIDS (prelekcje dla młodzieży podlegającej kwalifikacji wojskowej- 180 osób, szkolenia dla młodzieży Zespołu Szkół Nr 1 – 84 osoby).

Prowadzono dystrybucję materiałów edukacyjnych dla podopiecznych Ośrodka Socjoterapeutycznego w Walimiu- 180 osób, uczestników 2 punktów informacyjno-edukacyjnych w Centrum Aktywnego Wypoczynku Aqua Zdrój – 90 osób, 3 imprez ogólnospołecznych- 110 osób oraz w trakcie szkolenia dla pielęgniarek – 24 osoby, przekazano materiały do 22 zakładów opieki zdrowotnej. Zasięg ogólny – 664 osoby.

- **Profilaktyka chorób nowotworowych.**

PSSE w Wałbrzychu podejmuje szereg działań z zakresu profilaktyki chorób nowotworowych we współpracy z Dolnośląskim Centrum Onkologii i w oparciu o materiały otrzymane z DCO. Prowadzona jest dystrybucja materiałów oraz rozmowy w trakcie imprez ogólnospołecznych.

Z okazji Dnia Matki zorganizowano wspólnie z Dolnośląskim Oddziałem NFZ i DCO akcję informacyjną w 29 przedszkolach Miasta i Powiatu Wałbrzyskiego w ramach Populacyjnego Programu Profilaktyki i Wczesnego Wykrywania Raka Szyjki Macicy. Działaniami objęto 2768 dzieci, które otrzymały laurki do kolorowania zapraszające mamy na badania cytologiczne.

W trakcie festynu rodzinnego w Przedszkolu Samorządowym nr 14 w Wałbrzychu prowadzono punkt edukacyjny. Prowadzono naukę samobadania piersi z wykorzystaniem fantomu oraz dystrybucję materiałów edukacyjnych dotyczących promocji badań profilaktycznych. Zasięg- 70 osób.

Przeprowadzono akcję o-z z okazji Dnia Kobiet w Centrum Aktywnego Wypoczynku Aqua Zdrój. Prowadzono rozmowy indywidualne i grupowe, pomiary RR, przekazywano materiały edukacyjne (KIK, profilaktyka chorób nowotworowych) wraz z upominkiem. Działaniem bezpośrednim objęto 40 kobiet.

Zasięg działań: 2878 osób

- **Działania związane z aktualną sytuacją epidemiologiczną:**

- **Profilaktyka grypy i zachorowań grypopodobnych.**

Prowadzono edukację – szkolenia (3 w ramach obchodów Dnia Seniora- 35 osób), rozmowy indywidualne w punktach informacyjnych (79), przesłano opracowanie nt. sezonu grypowego wraz z materiałami do wszystkich podległych placówek (119), opracowano wystawę dla klientów PSSE (142 osoby) oraz klientów Centrum Aktywnego Wypoczynku Aqua Zdrój (365 osób).

W działaniach prowadzonych w okresie ferii uwzględniono tematykę związaną z profilaktyką grypy. Przeprowadzono pogadanki dla uczestników zorganizowanych form wypoczynku (8 dla 135 osób). We wszystkich formach działań propagowano szczepienia ochronne p/grypie.

Zasięg działań- 875 osób.

- **Profilaktyka chorób układu krążenia.**

Działania prowadzono w trakcie akcji oświatowo-zdrowotnych m.in. dotyczących profilaktyki nikotynizmu i promocji zdrowego stylu życia. Przeprowadzono między innymi 429 pomiarów ciśnienia krwi oraz 211 pomiarów CO w wydychanym powietrzu, połączonych z rozmowami indywidualnymi i rozdawnictwem materiałów edukacyjnych.

Zasięg działań bezpośrednich: 640 osób.

- **Profilaktyka zatruc grzybami.**

Materiały informacyjne umieszczono na stronie internetowej PSSE. Kierownik Sekcji OZiPZ wziął udział w audycji „Gość Dnia” dla TV Wałbrzych na temat profilaktyki zatruc grzybami.

Opracowano wystawę, materiały wyeksponowano dla klientów PSSE w Wałbrzychu- 466 osób.

- **Profilaktyka zatruc pokarmowych (w tym WZW A).**

Opracowano wystawę dla klientów PSSE (616 osób), dwukrotnie zamieszczono materiały edukacyjnie na stronie internetowej PSSE. Przesłano opracowanie nt. profilaktyki WZW A wraz z materiałami do wszystkich podległych podmiotów leczniczych. W działaniach prowadzonych w okresie wakacji uwzględniono tematykę związaną z profilaktyką zatruc pokarmowych. Przeprowadzono pogadanki dla uczestników zorganizowanych form wypoczynku oraz i klientów biur podróży (17 pogadanek dla 358 osób). Przeprowadzono 15 instruktaży dla 28 pracowników biur podróży dotyczących chorób zakaźnych. W ramach akcji oświatowo-zdrowotnych przeprowadzono 185 rozmów indywidualnych dotyczących WZW A.

Zasięg działań- 1187 osób.

Współpraca w działaniach inicjowanych przez lokalnych partnerów.

- **Program lokalny „Razem przeciw zagrożeniom”.**

Program zakłada edukację uczniów na temat zagrożeń życia codziennego, bezpieczeństwa, przeciwdziałania uzależnieniom (w tym środków zastępczych), profilaktyki HIV/AIDS. Program realizowany jest przy współpracy Urzędu Miejskiego w Wałbrzychu, Komendy Miejskiej Policji, Straży Miejskiej, Straży Pożarnej, Ośrodka Sportu i Rekreacji w Wałbrzychu, Straży Granicznej oraz Wojewódzkiego Ośrodka Ruchu Drogowego. Odbyły się 2 narady: komitetu organizacyjnego i szkolnych koordynatorów oraz narada podsumowująca.

Finałem programu jest turniej międzyszkolny (turnieje półfinałowe oraz finałowy z udziałem zwycięskich drużyn szkolnych).

Grupa docelowa: młodzież wałbrzyskich szkół gimnazjalnych. Program realizowało 10 szkół .

Zasięg: ok. 360 osób.

- **„Uczę się bezpiecznie żyć”.**

Współpracowano przy realizacji wojewódzkiego konkursu ph. „Uczę się bezpiecznie żyć”. Głównymi organizatorami konkursu jest Stowarzyszenie Gmin Książańskich Euroregionu Nysa oraz Sejmik Województwa Dolnośląskiego i Urząd Miejski w Wałbrzychu. Konkurs ma charakter zawodów, w trakcie których reprezentacje szkół podstawowych i gimnazjalnych (4 kategorie wiekowe) wykazują się wiedzą i umiejętnościami z zakresu bezpieczeństwa, zdrowego stylu życia i innych zagadnień ujętych w regulaminie. Pracownicy Sekcji OZiPZ brali udział w pracach komisji konkursowej oceniającej wiedzę z zakresu higieny i racjonalnego żywienia i pierwszej pomocy- 2 stanowiska sędziowskie dla uczniów klas IV-VI.

Zasięg podjętych działań bezpośrednich: 80 osób.

- **Plenerowe imprezy rekreacyjno-sportowe „Górale na START!”.**

Współpracowano przy realizacji kolejnej edycji projektu Klubu Kolarstwa Superior Wałbrzych oraz Urzędu Miejskiego w Wałbrzychu propagującego zdrowy styl życia bez nałogów poprzez aktywność fizyczną a realizowanego w formie cyklu plenerowych imprez rekreacyjno-sportowych pod hasłem „Górale na start!”. Głównym elementem imprez są wyścigi na rowerach górskich amatorów w różnych grupach wiekowych (dzieci i dorośli). Adresatami projektu są mieszkańcy Wałbrzycha i okolic. Uczestniczący przy realizacji 1 imprezy.

Prowadzono poradnictwo, rozdawnictwo materiałów informacyjno-edukacyjnych, eksponowano plakaty, mierzono ciśnienie krwi.

Zasięg podjętych działań: 150 osób.

- **Zajęcia Klubu Integracji Społecznej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wałbrzychu.**

Współuczestniczono w zajęciach Klubu Integracji Społecznej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wałbrzychu, który zakładał między innymi aktywizację osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, długotrwale bezrobotnych. Przeprowadzono dla 10 uczestników Klubu szkolenie, systematycznie przekazywano materiały edukacyjne.

Monitorowanie działań.

Przeprowadzono ogółem 51 wizytacji w celu oceny realizowanych programów edukacyjnych inicjowanych i koordynowanych przez Inspekcję Sanitarną.

Na zlecenie Głównego Inspektoratu Sanitarnego przeprowadzono na terenie działania PSSE badania ankietowe „Zachowania zdrowotne kobiet w ciąży” (32 ankiety).

Na stronie internetowej Powiatowej Stacji Sanitarno- Epidemiologicznej w Wałbrzychu umieszczano informacje dotyczące prowadzonych programów, akcji informacyjno-edukacyjnych, sytuacji epidemiologicznej i profilaktyki.